

Att rita om kartan

- En studie av konflikten kring ett förslag till ny regionindelning

Sofia Carlsson
Masterarbete 30 hp
Masterprogrammet för Fysisk Planering
Blekinge Tekniska Högskola
2017-05-23

Författare: Sofia Carlsson

Titel: Att rita om kartan - En studie av konflikten kring ett förslag till ny regionindelning

Nyckelord: Regional planering, regional utveckling, regional identitet

Handledare: Karl Bergman

Examinator: Christer Persson

Blekinge Tekniska Högskola: Institutionen för fysisk planering

Program: Masterprogram i strategisk fysisk planering

Kurs: Masterarbete i fysisk planering FM2601

Nivå: D-uppsats

Omfattning: 30 hp

Utgivningsort: Karlskrona

Datum: 2017-06-06

Sammanfattning

I den här uppsatsen studeras förslaget till ny regionindelning i delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)* och dess mottagande. Uppsatsen tar avstamp i det kraftiga motstånd förslaget till ny regionindelning mött i Jämtland-Härjedalen och försöker genom att studera konflikten komma fram till huruvida det finns olika uppfattningar kring hur en region bör avgränsas i Sverige, hur dessa uppfattningar kommer till uttryck och vad dessa uppfattningar säger om bilden av regionens funktion och värde. Eftersom känslomässiga anknytningar till den befintliga länsindelningen kan påverka mottagandet av förslaget till ny indelning studeras även den regionala identitetens roll i utredningen och hos dess motståndare.

Det teoretiska perspektivet kretsar kring det socialt producerade rummet, platsbunden identitet och vilken roll maktkamper och konflikter har i produktionen av rum. Det bygger i första hand på Henri Lefebvres teorier om produktionen av rum och Doreen Masseys teorier om platsidentitet och hemkänsla i den globaliserade världen. I forskningsöversikten görs en bred överblick över skandinaviska studier av regionbildning och regional utveckling. Presentationen tar avstamp i globaliseringen och den ekonomiska utvecklingen under 1980-talet, och de idéer och principer som kommit att präglats såväl den akademiska som den politiska diskussionen om regioner sedan dess.

Studien utgörs av en kvalitativ innehållsanalys av delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)* och av de debattartiklar och insändare som publicerats på ämnet i Östersundsposten och Länsstidningen Östersund under 2016. Tre kategorier, i första hand utmynnade ur teorin, utgör grunden för innehållsanalysen. Dessa kategorier är: rumsuppfattning, identitet och counter-space. I analysen och slutsatserna konstateras det att bilden av regionen som en ekonomisk aktör på en global marknad, som härstammar från nyregionalismens idéer, är dominerande i det studerade materialet. Denna bild av regionen går att koppla samman med uppfattningen av att regionindelningen bör ske enligt ekonomiskt rationella och ofta mätbara kriterier. En annan uppfattning som förekommer är av regionen som främst ett hem för dess invånare, vars värde utgörs av utbytena mellan de människor som lever och verkar där.

En möjlig tolkning av konflikten presenteras som utgår ifrån Lefebvres teori om spänningen mellan det föreställda och det erfarna rummet. Det föreställda rummet utgörs av representationer som bygger på abstrakta förenklingar som misslyckas med att fånga det levda rummets komplexitet. Representationernas makt att kontrollera miljöerna där människor lever sina liv i kombination med dess oförmåga att fånga det levda rummet kan leda till att medborgarna motsätter sig makthavarnas definition, en process Lefebvre beskriver med begreppet counter-space. De explicit uttryckta upplevelser av förtryck och maktfullkomlighet som förekommer hos utredningens motståndare kan förstås som ett uttryck för counter-space, vilket kopplas samman med en uppfattning av rumslig förankring som ett uttryck för platsbunden identitet.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Problemställning.....	6
1.2 Problemformulering.....	7
1.3 Syfte.....	7
1.4 Disposition.....	8
2. Teoretiskt perspektiv.....	9
2.1 Henri Lefebvre och produktionen av rum.....	9
2.2 Platsbunden identitet och rumslig förankring.....	10
2.3 Maktkamp och konflikt.....	13
3. Forskningsöversikt.....	13
3.1 Nyregionalism och den dominerande regiondiskursen.....	13
3.2 Regioners konstituering.....	14
3.2.1 Regionbildning genom institutionalisering.....	15
3.2.2 Regionbildning genom kartor.....	16
3.2.3 Regionbildning genom marknadsföring och evenemang.....	17
3.2.4 Regionbildning genom media.....	17
3.2.5 Regionbildning genom identitet.....	18
3.3 Diskussion.....	20
4. Tillvägagångssätt.....	22
4.1 Fallstudie.....	22
4.2 Empiri.....	23
4.3 Kvalitativ innehållsanalys.....	24
4.3.1 Rumsuppfattning.....	25
4.3.2 Identitet.....	25
4.3.3 Counter-space.....	26
5. Resultat.....	27
5.1 Delbetänkandet Regional indelning - tre nya län (SOU 2016:48).....	27
5.1.1 Rumsuppfattning.....	27
5.1.2 Identitet.....	29
5.1.3 Counter-space.....	30
5.2 Motståndet.....	31
5.2.1 Rumsuppfattning.....	31
5.2.2 Identitet.....	33
5.2.3 Counter-space.....	34

6. Analys.....	35
6.1 Regionen som ekonomisk aktör	35
6.2 Rörelser och avstånd	36
6.3 Känsломässig anknytning och platsbunden identitet	37
7. Slutsatser.....	40
7.1 Diskussion	42
8. Källförteckning.....	44

1. Inledning

1.1 Problemställning

Regioner, regional planering och regional samverkan har de senaste decennierna fått en allt viktigare roll i Sverige. Konkret har intresset hittills kommit att innebära att regionerna har tilldelats ett regionalt tillväxtansvar, som mynnar ut i framtagandet en regional utvecklingsstrategi. Under senare år har såväl regionala som kommunala företrädare velat förstärka det fysiska planeringsperspektivet i det regionala tillväxtarbetet, och på så sätt ge den regionala planeringen en starkare ställning.

Det finns många frågor att ställa om den regionala planeringens framtid i Sverige, och en av dem är vilka territorier det egentligen är som ska planeras. Den regionala indelningen har länge varit föremål för debatt, och har utretts många gånger under de senaste 40 åren. Den senaste utredningen föreslog att Sverige delas in i sex storregioner. Förändringarna var tänkta att inledas med Norrlands län, Svealands län och Västra Götalands län, och skulle träda i kraft 1 januari 2019.

I delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)* argumenterar utredarna för att den gamla länsindelningen är otidsenlig och att dagens samhällsorganisation leder till ekonomiska utmaningar som skulle kunna lösas genom större län. Större län skulle bidra till ekonomisk tillväxt och utveckling genom att skapa förutsättningar för ett konkurrenskraftigt globalt näringsliv, en positiv utveckling av välfärden och mer funktionella arbetsmarknader. Förslaget, som enligt utredningen skulle vara en mer ändamålsenlig och naturlig länsindelning, baseras på fyra utgångspunkter: jämnstarka län och landsting, kapacitet att bygga strukturer för regional utveckling, förmåga att ansvara för det regionala hälso- och sjukvårdssystemet inklusive regionsjukvården och utgå från befintliga samverkansmönster.

Förslaget kom, sedan det presenterades i juni förra året, att möta kraftigt motstånd runt om i landet. I en Sifundersökning beställd av Region Halland framgår det att motståndarna till förslaget var fler än förespråkarna i 20 av landets 21 län.

I lokaltidningarna går det att följa debatten som fördes i Jämtland-Härjedalen, där folkinitiativet Stoppa Stornorrland samlade in över 20 000 namnunderskrifter för en folkomröstning i frågan. I en insändare till Östersundsposten skriver en medborgare att *”Region Jämtland-Härjedalen har väldigt lite gemensamt med resten av Norrland. (...) Vi är en absolut minoritet och det är naivt att tro att Region Norrland skulle bry sig om vad som är viktigt för inlandet när de själva skulle tjäna på att urholka vårt område till förmån för den befolkade kusten.”* (Östersundsposten, 15/10-2016) En regionpolitiker berättar i en intervju att hon aldrig varit med om att en fråga fått en så folklig förankring, och att hon aldrig tidigare sett ett sådant engagemang (Länstidningen, 4/11-2016). I motsättningen kring förslaget till regionindelning kan det finnas nycklar till att förstå vilka uppfattningar som finns kring regioners funktion och värde i Sverige idag, eftersom dessa kan påverka hur man anser att regionindelningen bör se ut.

En parameter som är intressant att studera är den regionala identiteten, eftersom känslomässiga förankringar till den befintliga länsindelningen kan påverka mottagandet av förslaget till den ny indelning. Den regionala identitetens tillskrivna betydelse för

regionindelningen har förändrats under de senaste åren. I rapporten *Regional utveckling och regional samhällsorganisation (SOU 2007:13)* är den regionala identiteten en av fyra utgångspunkter för förslaget till ny regionindelning. I det nya delbetänkandet (SOU 2016:48) har den regionala identitetens betydelse skalats ned med hänsyn till att befolkningens regionala identitet allmänt sätt är relativt svag.

Det blev ingen ny regionindelning i Sverige den här gången, men frågan är långt ifrån utspelad och det politiska intresset av att förstora de befintliga länen är alltså stort. Hur kan konflikten mellan föreställningen om den rationellt planerade regionen och det folkliga motståndet förstås? Spelar föreställningen om regional identitet och rumslig förankring någon roll för mottagandet av förslaget?

1.2 Problemformulering

Vanligen bedrivs den fysiska planeringen inom givna gränser, och trots att kommunsammanslagningar genomförts genom historien är det allmänna utrymmet för att ifrågasätta dessa gränser litet. Vad gäller den regionala planeringen råder det dock annorlunda förhållanden eftersom den administrativa nivån mellan stat och kommun finns i många olika former med olika ansvarsområden och funktioner i Sverige, och exakt hur planeringen ska passa in i denna organisation ännu är oklart. I och med att den regionala indelningen utreds och ifrågasätts samtidigt som den regionala planeringen söker sin plats och sina former förs de båda frågorna samman. Indelningen blir en angelägen fråga för den regionala planeringen och vice versa.

I den här uppsatsen utreds medborgarnas mottagande av förslaget till en ny regional indelning, och de olika sätt på vilka regioner och regional identitet kan definieras och uppfattas. I ljuset av det stora intresset av att stärka den regionala planeringen i Sverige är det intressant att försöka förstå vilka motiv och processer som kan ligga bakom de administrativa gränser planeringen sker inom, och hur medborgarnas relation till de svenska regionerna ser ut.

Hur kan konflikten om förslaget till ny regional indelning i SOU 2016:48 förstås? Och vad säger konflikten om uppfattningen av regionens funktion och värde i olika delar av samhället?

Frågeställningar

- Vilka är de bärande argumenten för hur en region bör avgränsas i (SOU 2016:48)?
- Vilka är de bärande argumenten bakom motståndet till utredningen?
- Hur ser den regionala identitetens roll ut i (SOU 2016:48)?
- Hur ser den regionala identitetens roll ut i motståndet till förslaget?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka de processer som ligger bakom administrativa gränsdragningar med ambitionen att förstå och förklara hur regionens funktion och värde konstrueras i olika delar av samhället. Detta görs genom att blottlägga huruvida det finns olika uppfattningar kring hur en region bör avgränsas i Sverige och hur dessa uppfattningar kommer till uttryck.

1.4 Disposition

Kapitel 1 – Inledning

Det inledande kapitlet innehåller uppsatsens problemställning, syfte, problemformulering och frågeställningar.

Kapitel 2 – Teoretiskt perspektiv

I det andra kapitlet presenteras uppsatsens teoretiska perspektiv. Det teoretiska perspektivet utgörs av teorier kring de komponenter som konstituerar sociala rum och rumslig förankring.

Kapitel 3 – Forskningsöversikt

En presentation av central forskning kring regionbildning, svensk regionalpolitik och regional utveckling. Kapitlet avslutas med en diskussion där den presenterade forskningen ställs mot och jämförs med uppsatsens teoretiska perspektiv.

Kapitel 4 – Tillvägagångssätt

En beskrivning av och diskussion kring den forskningsdesign och analysmetod som använts för att få fram studiens resultat. Kapitlet inkluderar även en beskrivning av hur urvalet av empiri skett och en presentation av denna.

Kapitel 5 – Resultat

Resultatet av studien presenteras med stöd och exempel från empirin.

Kapitel 6 – Analys

Studiens resultat analyseras med utgångspunkt i det teoretiska perspektivet och forskningsöversikten.

Kapitel 7 – Slutsatser

Frågeställningarna besvaras och kompletteras med en avslutande diskussion kring studiens resultat.

2. Teoretiskt perspektiv

Den här uppsatsens teoretiska perspektiv utgörs av teorier kring de komponenter som konstituerar sociala rum och rumslig förankring. Kapitlet inleds med en beskrivning av Henri Lefebvres rumstriad, en teori som beskriver uppbyggnaden av rum genom tre element, som var och ett beskriver olika sätt att representera och uppleva det sociala rummet. De tre elementen hänger samman i uppbyggnaden av det sociala rummet men kan också separeras från varandra och präglas av inbördes maktförhållanden och slitningar. Användningen av Lefebvres rumstriad är ett sätt att bringa större förståelse till de rumsuppfattningar som finns representerade hos utredningen och dess motståndare, och på så sätt komma närmare konfliktens kärna. Därefter följer ett resonemang kring olika sätt att se på rumslig identitet och platsförankring. Denna del bygger på Lefebvres teorier om kroppens förankring i rummet och Doreen Masseys teorier om platsidentitet i den globaliserade världen. Det gör det möjligt att fördjupa analysen av hur den regionala identiteten behandlas och används i utredningen respektive hos dess motståndare. Kapitlet avslutas med ett resonemang kring hur dessa kategorier kan hänga samman och förstärka varandra eller ställas mot varandra och ge upphov till maktkamper och konflikter som kan spela en viktig roll i produktionen av rummet.

I uppsatsen fungerar det teoretiska perspektivet som ett sätt att rikta blicken mot vissa delar av den studerade empirin, och tillhandahåller samtidigt möjliga förklaringsmodeller till de fenomen som iakttas. I studien utforskas de centrala temana i det teoretiska perspektivet genom studier av empirin. Studien sker utifrån dessa teman och de analytiska kategoriseringar som presenteras i teorin tillhandahåller en begreppsapparat att använda för att beskriva de observationer som görs. Hur studien av empirin går till beskrivs i *Kapitel 4. Tillvägagångssätt*.

2.1 Henri Lefebvre och produktionen av rum

I boken *The production of space* (1991:6) söker Henri Lefebvre efter ett sätt att överbrygga det glapp han identifierat mellan abstrakta och konkreta teorier om rummets konstituering. Han menar att rummet behöver förstås genom en förening av det fysiska, det mentala och det sociala (Lefebvre 1991:11). Genom en sådan förståelse undviks uppfattningen av rummet som ett kärl eller en tom behållare som kan fyllas med relationer och aktiviteter, Lefebvres teori om rummets produktion bygger istället på att rummets fysiska och sociala aspekter hänger samman och påverkar varandra (Lefebvre 1991:15). För att beskriva rummets konstituering använder Lefebvre en konceptuell triad bestående av elementen rumsliga praktiker, rummets representationer och representationernas rum. Produktionen av det sociala rummet kan förstås genom dessa tre element och relationerna dem emellan. I artikeln *Rummets tvära dialektik – Notater till Henri Lefebvre* (2004:54) beskriver Mats Franzén hur dessa samhälleliga företeelser alla besitter olika såväl rumsliga som sociala kvaliteter.

Rumsliga praktiker beskriver rummet så som det upplevs genom vardagliga rutiner och de fysiska strukturer som möjliggör dem. På individnivå beskriver rumsliga praktiker det kroppen förnimmer och upplever, exempelvis former, texturer, avstånd, hastigheter och temperaturer. Rumsliga praktiker finns dock även på samhällelig nivå och berör då fysisk infrastruktur såsom motorvägar och flygtransport eller sociala bostadsprojekt. Lefebvre beskriver denna högre nivå som de linjer och nätverk som länkar samman de platser som

definierats för arbete, privatliv och fritid (Lefebvre 1991:38).

Rummets representationer beskriver rummet så som det representeras i tanken och förmedlas i bild, tal och skrift. Det är det konceptualiserade rummet, som tillhör planerare och ingenjörer. Rummets representationer är abstrakta förenklingar av det levda och upplevda som aldrig lyckas fånga hela det sociala rummet, men trots det är detta element enligt Lefebvre det dominanta inom alla samhällen. Representationerna tenderar att bygga på system som reproducerar intellektuellt utarbetade symboler och återfinns hos exempelvis dokument från offentliga institutioner och arkitektkontor (Lefebvre 1991:38-39).

Representationernas rum beskriver rummet såsom det levs, genom associationer och symboler. Det tillhör dess invånare och brukare, och vissa konstnärer vars ambition består i att beskriva det levda rummet (i jämförelse med de beskrivningar som finns hos rummets representationer vars ambition är att förändra och appropriera rummet). I representationernas rum vävs symbolism, fantasi och rumsliga praktiker samman och upplevs. Något som skiljer upplevelsen av representationernas rum från rummets representationer är att upplevelserna är icke-verbala, medan rummets representationer utgörs av ett begreppsgörande som bygger på verbala symboler och koder (Lefebvre 1991:39).

Triadens tre element ska inte uppfattas som olika typer av rum, uppdelningen är strikt analytisk och det verkliga rummet består av alla tre element (Lefebvre 1991:32-33). I boken *Den globala kapitalismens rum – På väg mot en teori om ojämn geografisk utveckling* (2006:123-124) beskriver David Harvey hur en trialektisk beskrivning av rumsbegreppet, och relationerna inom den, kan fungera. Han använder uppdelningen absoluta rum, relativa rum och relationella rum, och menar att rummet kan bli något av detta eller allt på samma gång beroende på omständigheterna. Nyckeln till att förstå rummet ligger i de mänskliga praktiker som skapar och tillämpar olika rumsbegrepp i olika sammanhang. Rummet uppfattas på olika sätt beroende på exempelvis det mål som finns för en verksamhet eller det fenomen som ska undersökas inom vissa tidrumsliga ramar, och på så sätt styr den mänskliga praktiken vilken rumsuppfattning som blir dominerande.

Att använda Lefebvres rumstriad som analysmodell för med sig vissa svårigheter, eftersom en av de bärande idéerna bakom teorin är kritiken mot representationen av rum som mentala abstraktioner. Genom triaden vill Lefebvre beskriva produktionen av det sociala rummet som något med förankring i den fysiska och förnimbara världen, till skillnad från de teoretiker som han menar rör sig enbart i den abstrakta världen, och om man i användningen av den inte lyckas fånga det menar han att den tappar all sin kraft (Lefebvre 1991:40).

2.2 Platsbunden identitet och rumslig förankring

I boken *Space, place and gender* (Massey 1994) utforskar Doreen Massey platsidentiteten och dess roll i den globaliserade världen. Massey inleder sitt resonemang genom att beskriva hur den politiska och akademiska debatten under andra halvan av 1900-talet ofta kommit att kretsa kring geografiskt avgränsade fenomen, och menar att geografiskt förankrad lojalitet har blivit ett allt vanligare fenomen över hela det politiska spektrumet. De koder och symboler som människor kopplar till platser och de konflikter det ger upphov till är en central del av det politiska landskap Massey beskriver (Massey 1994: 118).

Massey tecknar en bild av den akademiska debatten kring platsbunden identitet och beskriver hur globaliseringen lett till en uppfattning av att individens platsidentitet är hotad. Fragmenteringen av det ekonomiska och sociala landskapet har lett till att de väl avgränsade lokalsamhällen som människor uppfattade som sina hem inte längre finns kvar vilket har lett till en längtan efter en tydligare platsidentitet, vilket i sin tur bland annat har lett till växande nationalistiska sympatier (Massey 1994:122). Under rubriken *A place called home?* presenterar Massey ett antal reservationer mot bilden av den platsbundna identiteten som hotad av globaliseringen. Hon menar att människor i sin vardag i allmänhet inte påverkas särskilt mycket av globaliseringen, och att lokalsamhällena fortfarande är måttstocken utifrån vilken de allra flesta uppfattar världen runtomkring dem. Massey menar att den här problembeskrivningens relevans är koncentrerad till samhällets elit, de grupper som upplever att de förlorat kontrollen över miljön till följd av globaliseringen är bara de som tidigare haft kontroll. Många av de länder vars kulturer gör avtryck på västvärlden idag har, bland annat genom kolonisering och imperialism, fått uppleva drastiska konsekvenser av globaliseringen för länge sedan (Massey 1994:165).

Hur bör då den platsbundna identiteten förstås i den globaliserade världen? Massey menar att platsidentitet idag på ett allt för enkelspårigt sätt kopplas till en konstruerad känsla av tillhörighet. För att skapa upplevelsen av tillhörighet använder många politiska och sociala rörelser referenser till bland annat platsers historia och dess invånares karaktär. Dessa tendenser finns hos såväl nationalism som platsmarknadsföring och hos medborgare som motarbetar förändringar i den fysiska miljön. Alla dessa fenomen är exempel på försök att stabilisera och fixera platsers identitet, vilket leder till en slutenhet där utomstående upplevs som ett hot. Massey presenterar ett alternativt sätt att förstå platsbunden identitet, som bygger på en förståelse av platser som uppbyggda av de sociala relationer som pågår inom dem. Då kan platsidentiteten förstås som ett öppet och flexibelt fenomen som förändras i takt med de sociala relationer den är uppbyggd av. De ovan beskrivna försöken av politiska och sociala grupper att stabilisera identiteten och beskriva platsens ”verkliga” karaktär är enligt denna förståelse ett urval av den plats i tid och rum som tjänar den aktuella gruppens agenda (Massey 1994:168-169).

I *The production of space* (1991) skriver Lefebvre inte explicit om identitet, men i boken finns flera beröringspunkter med Masseys resonemang som kan bidra till att fördjupa bilden av de olika sätt på vilket platsidentitet kan förstås och användas. Den förståelse av platsidentitet som Massey kritiserar för att verka för slutenhet och stabilisering av något dynamiskt och komplext skulle kunna förstås som ett exempel på Lefebvres mentala rum, rummets representationer. Rummets representationer utgörs av verbala beskrivningar, symboler och koder som blir till abstrakta förenklingar och conceptualiseringar av det levda och upplevda rummet (Lefebvre 1991:38). Franzén beskriver hur rummets representationer till skillnad från triadens andra element har en strategisk användning, de är föreställningar om rummet som används för att forma och behärska miljöer (Franzén 2004:55).

Den alternativa förståelse Massey presenterar, där identiteten är en föränderlig produkt av alla de sociala relationer som interagerar inom en plats, skulle kunna förstås som en del av elementet representationernas rum. I representationernas rum är arkitekternas och planerarnas föreställningar om rummet ersatta med levda erfarenheter och upplevelser. Det är invånarnas och brukarnas rum, som upplevs genom icke-verbala koder och associationer (Lefebvre 1991:39). Möjligen skulle vissa drag av beskrivningen av den socialt producerade

platsidentiteten även kunna utgöra exempel på Lefebvres rumsliga praktiker. I beskrivningen av den platsbundna identiteten och hemkänslan återkommer Massey ofta till exempel från ett vardagsliv, en promenad längs med den lokala shoppinggatan (Massey 1994:152) eller väntan på en buss som aldrig tycks komma (Massey 1994:164). Det indikerar att den upplevelse av den platsbundna identitet hon söker efter även har drag av fysiska, konkreta, förmågelser av platserna omkring en.

I en beskrivning av några av de motsättningar som går att utläsa i Lefebvres rumstriad lyfter Franzén en konflikt mellan det föreställda och det erfarna rummet, där rummets representationer utgör det föreställda och både rumsliga praktiker och representationernas rum utgör det erfarna. Spänningen mellan det föreställda och det erfarna menar Franzén är grundläggande för moderniteten, särskilt eftersom erfarenheterna blir allt mindre värda i takt med att intresset för framtiden blir större (Franzén 2004:55).

Ett exempel på föreställd identitet går att finna i förslaget till ny regionindelning som studeras i den här uppsatsen. I utredningen går det att läsa att: *”Dessa samarbetsmönster är ofta förankrade i befolkningen och kan därmed skapa legitimitet för en ny länsindelning och för såväl politisk organisation som förvaltning. Gemensamma kulturverksamheter kan också främja en gemensam identitet.”* (SOU 2016:48, sid. 152). Genom att förklara hur gemensamma kulturverksamheter har en identitetsskapande funktion använder utredarna föreställningen om den regionala identiteten som ett strategiskt verktyg som kan bidra till att stärka och legitimera den föreslagna indelningen. Det här sättet att använda föreställningen om en regional identitet kontrasterar alltså mot den erfarna identitet som bygger på en upplevelse av hemkänsla och vardagsliv och saknar en strategisk funktion.

Den erfarna platsbundna identiteten utgår ifrån individens vardag, och de platser där vardagen och kampen för tillvaron utspelar sig. Den behöver dock inte nödvändigtvis begränsas till de vardagliga miljöerna utan kan även konstitueras av större rumsliga enheter som genom symbolik och associationer får betydelse för en individs platsbundna identitet. Lefebvre beskriver individens förankring i rummet genom att förklara hur växelverkan mellan kropp och omvärld skapar det socialt producerade rummet. Individens relaterar sig själv till och placerar sig själv i rummets centrum, mäter rummet utifrån sig själv och mäter sig själv utifrån rummet. På samma sätt speglar varje form i rummet, på alla skalnivåer, världen genom sig själv. I varje kropp reflekteras resten av världen i en oändlig växelverkan (Lefebvre 1991:182-183). Med utgångspunkt i kroppens rumsliga förankring utvecklar Lefebvre resonemanget om den konflikt mellan det föreställda och det erfarna som Franzén beskriver. Han lyfter representationernas rum och dess oförmåga att fånga rummets komplexitet, och menar att problemet ligger i dess tendens att presentera en redan färdig bild. Landskapets värde, menar Lefebvre, ligger inte i dess förmåga att presentera sig själv som en spektakulär vy, utan i att det genom att reflektera sig själv i ett subjekt kan erbjuda individen möjligheten att uppfatta det som sitt eget (Lefebvre 1991:188-189). Att presentera rummet genom planer, sektioner, skalmodeller och andra geometriska projektioner är enligt Lefebvre att genom strävan efter rationalitet missa rummets kärna. Arkitekter och planerare glömmer att rummet inte utgörs av en intellektuellt läsbar representation (Lefebvre 1991:200).

Massey och Lefebvre beskriver båda hur förenklade bilder av platser misslyckas med att fånga det socialt producerade rummets komplexitet. Hos Massey ligger fokus på identiteten, och hur politiska och sociala rörelser försöker beskriva den genom symboler och förenklingar av platser och dess historia. Lefebvre skiljer egentligen inte på det socialt producerade

rummet och identiteten, utan beskriver istället hur individens rumsliga förankring bidrar till rummets produktion och representationernas oförmåga att beskriva det.

Dessa resonemang, och den grundläggande motsättning mellan erfarenheter och föreställningar vad gäller platsbunden identitet och rumslig förankring utgör en utveckling av uppsatsens teoretiska perspektiv som kompletterar Lefebvres rumstriad. I följande avsnitt utvecklas och fördjupas diskussionen kring de analytiska kategorier som utgör den här uppsatsens teoretiska perspektiv med utgångspunkt i deras beskrivningar av maktkamper och konflikter i relation till socialt producerade rum och platsbunden identitet.

2.3 Maktkamp och konflikt

I Lefebvres beskrivning av det socialt producerade rummet spelar maktkamp och konflikt en viktig roll. Det sociala rummet är enligt honom ett politiskt verktyg som möjliggör kontrollen av samhället, men det rymmer på samma gång möjligheten till motstånd och reappropriation av rummet från de styrande krafterna (Lefebvre 1991:349). Franzén lyfter att Lefebvres beskrivning av kroppens relation till rummet är som en motståndskraft, kroppen tar spjörn mot omgivningen och kan genom förbrukandet av energi ge upphov till nya sociala former (Franzén 2004:52). Lefebvre använder begreppet counter-space för att beskriva de krafter som ställer sig emot makthavares förändringar av rummet. Counter-space beskriver hos honom de krafter som motverkar homogenitet, och det privata expansion och övertagande av rummet. Staten och dess kontroll över rummet, dess flöden och organisation, måste motarbetas underifrån genom alternativa planer och projekt som undergräver de som kommer ovanifrån (Lefebvre 1991:382-383).

Som beskrivits ovan finns det vissa beröringspunkter mellan Lefebvres beskrivning av rummets representationer, som är makthavarnas verktyg för kontrollen av rummet, och Masseys beskrivning av den platsbundna identiteten när den reduceras ned till förenklingar och symboler. Hos Massey är den föreställda identiteten ett politiskt verktyg, som kan användas för att förstärka bilder av hur platser bör se ut och organiseras.

Förenklingarna och symbolerna som verktyg är hos Massey inte reducerade till makthavarna, utan även motståndets argumentation bygger på försöken att stabilisera platsens komplexitet till sin egen vinning (Massey 1994:168-169). Det skiljer sig på vissa sätt från Lefebvres beskrivning av motståndet, som hos honom utgår ifrån kroppen och dess handlingar för att undergräva representationernas makt. Det är dock inte omöjligt att tänka sig att det motstånd Massey beskriver har sin utgångspunkt i den erfarna identiteten, men att den föreställda identiteten fungerar som ett verktyg att använda i konflikten.

3. Forskningsöversikt

Följande kapitel utgörs av en översiktlig beskrivning över delar av den forskning som gjorts på regioner. Den presenterade forskningen spänner över en period på omkring 40 år, men har en viss tyngdpunkt kring åren 1995-2005 då mycket av forskningen på regioner och dess bildande genomförts. Presentationen tar avstamp i globaliseringen och den ekonomiska utvecklingen under 1980-talet, och de idéer och principer som kommit att prägla såväl den akademiska som den politiska diskussionen om regioner sedan dess. Därefter följer en beskrivning av några av de studier som gjorts för att genom olika teoretiska utgångspunkter förklara och förstå den rådande utvecklingen. Kapitlet avslutas med en diskussion kring den presenterade forskningen och dess relation till den aktuella uppsatsen.

Fokus i den här forskningsöversikten ligger alltså på en period i forskningen kring regioner med början i 1980-talet. Men inledningsvis kan det även vara intressant att nämna regionens historia som geografisk enhet, och hur den sedan långt tillbaka präglats av tidens ideal och rumsuppfattningar. I början av 1900-talet menade filosofen Josiah Royce att en provins är en del av en nation som är geografiskt och socialt enhetlig, och är medveten om sin egen enhetlighet genom en stolthet över sina seder och bruk, samt genom upplevelsen av en tydlig distinktion från andra enheter. I artikeln *The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity* (Paasi 1986:118) konstaterar kulturgeografen Anssi Paasi att liknande idéer kring regional identitet och medvetenhet fortfarande lever kvar, även om den allmänna uppfattningen har rört sig ifrån Royces uppfattning av den regionala identiteten som en gemensam själ. Paasi lyfter även en senare uppfattning av regioners konstituering, som företräddes av bland annat geograferna Derwent Whittlesey och Richard Hartshorne under 1950-talet. Whittlesey och Hartshorne menar båda att regionen är en avgränsad landyta som präglas av någon form av homogenitet, denna homogenitet är dock inte given av naturen utan bestäms utifrån kriterierna som sätts upp av den som studerar regionen. Deras uppfattning är alltså att regionen inte är ett objekt utan en intellektuell konstruktion, vilket ligger närmare den uppfattning som huvudsakligen kommer till uttryck i dagens forskning. Paasi menar dock att den här synen reducerar regionen till en statisk enhet som är möjlig för forskare att definiera och studera, vilket inte överensstämmer med hans uppfattning av regioner som en reproduktion av samhällets relationer och strukturer som är föremål för ständig omdefinition och utveckling (Paasi 1986:116-117).

Ambitionen är att genom det här kapitlet glänta på dörren till det här breda forskningsfältet som innefattar bland annat geografi, etnologi och samhällsplanering, men är intressant för alla teoretiker och praktiker som söker efter ett sätt att förklara och förstå de rumsliga indelningar utifrån vilka vi i många fall definierar vår tillvaro.

3.1 Nyregionalism och den dominerande regiondiskursen

Studier från de senaste årtiondena om såväl svenska som europeiska regioners konstituering utgår ofta ifrån en samhällelig kontext där regionen som fenomen uppfattas på ett särskilt sätt. I följande avsnitt ges en kortfattad beskrivning av den här kontexten, som tjänar som en bakgrund till de teorier om regioners konstituering som presenteras nedan.

Den ekonomiska och politiska utvecklingen i Europa under 1980-talet, med ökad globalisering och ekonomisk integration, förde med sig ett skifte i regionalpolitiken och uppfattningen av regionernas roll i samhället. Regionalpolitik hade tidigare handlat främst om statlig fördelningspolitik, men kom nu att präglas av ett fokus på flernivåstyrning, marknadsmässig konkurrens, målinriktning och nätverk. Den regionalpolitik som blev resultatet av det här skiftet är vad som har kommit att kallas för nyregionalism. I boken *Den perfekta regionen?* (2002) menar Jörgen Gren att den nya regionalismen uppkom till följd av fyra faktorer: globaliseringen av ekonomin och nationalstatens reducerade roll, regionernas inre dynamik och nätverksbyggande över gränserna, den europeiska integrationen och den överstatliga regionalpolitikens inflytande samt utvecklingen av en regional självständig identitet (Gren 2002:7). Inom nyregionalismen är regionen en stark politisk och ekonomisk aktör som konkurrerar om arbetskraft och investeringar på en global marknad, bland annat med hjälp av en tydlig och djupt rotad regional identitet.

I en artikel om stads- och regionalpolitik, som kommer att presenteras ytterligare nedan, beskriver Tove Dannestam nyregionalismen som en stads- och regionberättelse. Stads- och regionberättelsen kommer enligt Dannestam till uttryck i både forskning, policyorienterade rapporter och praktikerorienterade sammanhang. Berättelsen utgörs av ett antal normativa och empiriska föreställningar om hur samhället ser ut, och vilken politik som bör bedrivas givet att samhället ser ut på det sättet. Dannestam lyfter i sin beskrivning att berättelsen inte automatiskt överensstämmer med verkligheten, men att den bidrar till att konstruera densamma (Dannestam 2007:289-290).

3.2 Regioners konstituering

Nedan följer en presentation av ett antal studier som kretsar kring regioners konstituering. Gemensamt för studierna är att de på ett eller annat sätt tar avstamp i den ovan beskrivna nyregionalismen, och försöker beskriva hur regioner i den här kontexten blir till och upprätthålls i det gemensamma medvetandet. Det innebär inte att studierna nödvändigtvis accepterar nyregionalismens verklighetsbeskrivning, men att den fungerar som en viktig bakgrund till hur regioner och deras roll i samhället uppfattas idag. Ett annat gemensamt drag för den forskning om regioner som presenteras nedan är att regionerna inte beskrivs som en fast eller färdig geografisk enhet, utan som ett fenomen som konstrueras av politiska ekonomiska och sociala processer. I vissa fall gäller det särskilt skapandet av nya regioner, men det kan även handla om beskrivningar en kontinuerlig skapandeprocess som nyckeln till att upprätthålla befintliga regioner. Presentationen är uppdelad tematiskt enligt de processer och fenomen som ligger i fokus i de aktuella studierna.

3.2.1 Regionbildning genom institutionalisering

Den ovan nämnda kulturgeografen Anssi Paasi har länge präglat den akademiska förståelsen av regioner, särskilt genom en teori han utvecklat om regioners institutionalisering. Utgångspunkten för teorin är ett försök att beskriva regioner som ett socialt fenomen som reflekterar samhällets strukturer, och inte fastna i en statisk beskrivning (Paasi 1986:120). För att göra detta delar Paasi upp regionens utveckling i fyra institutionaliseringssteg. Institutionalisering beskriver han som den process där en territoriell enhet blir till en del av samhällets rumsliga struktur och blir etablerad som en avgränsad enhet i olika sfärer av

socialt handlande och medvetande. Samhällets institutioner (ekonomiska, rättsliga, politiska, kulturella o.s.v.) blir de viktigaste faktorerna för den pågående reproduktionen av regionen och det regionala medvetandet (Paasi 1986:121).

Institutionaliseringens första steg är utvecklandet av en territoriell form genom något slags gränsdragning. Gränsdragningen är enligt Paasi en förutsättning för medborgarnas regionala medvetenhet, och ett essentiellt steg för att regionen ska bli en del av samhällets rumsliga struktur (Paasi 1986: 124-125).

Det andra steget utgörs av utvecklandet av en konceptuell och symbolisk form. Den symboliska formen bygger på etablerandet av ett antal territoriella symboler som fungerar som ett sätt att koppla samman bilden av regionen med människors medvetande. Den viktigaste territoriella symbolen är regionens namn, men även exempelvis definitionen av regionens historia och traditioner kan bidra till skapandet av dess symboliska form (Paasi 1986:125).

Det tredje steget utgörs av utvecklandet av den institutionella sfären, och är enligt Paasi en del av samma process som det andra steget eftersom det ofta hänger samman med regionens namngivande och utvecklingen av andra territoriella symboler. Institutioner syftar här till såväl formella som informella verksamheter inom exempelvis media, utbildning, politik och administration. Dessa bidrar till att stärka de territoriella symbolernas betydelse och till att skapa en gemenskapskänsla hos regionens invånare (Paasi 1986:126).

Det fjärde och sista steget utgörs av den kontinuerliga institutionaliseringsprocess som tar vid efter att regionen blivit etablerad i samhällets rumsliga struktur och i medborgarnas sociala medvetande. I detta steg, när regionen är etablerad, kan den ta del i ideologiska konflikter och utveckla en egen identitet. Den kontinuerliga institutionaliseringen präglas av en ständig förändringsprocess, där regionen gradvis formas och omformas utifrån de rådande samhällsliga strukturerna (Paasi 1986:130).

Paasi framhäver att institutionaliseringens fyra steg ska ses som en rent konceptuell uppdelning, och att verklighetens processer inte nödvändigtvis behöver följa den givna ordningen eller ens inkludera alla fyra steg (Paasi 1986:121).

3.2.2 Regionbildning genom kartor

I boken *Kartors kraft* (2000) undersöker etnologen Markus Idvall vad en region är i ett brett samhällsligt perspektiv. Han har valt att fokusera på mobiliseringen av regioner, vilket i det här sammanhanget kan likställas med ett slags skapandeprocess eller medvetandegörande, och hur kartor kan fungera som motorer för mobiliseringen. Den empiriska basen för studien utgörs av ett antal olika regioner i södra Sverige, med ett visst fokus på Öresundsregionen.

Idvall bygger sitt resonemang kring hur regioner mobiliseras på Lefebvres rumstriad. De tre elementen i triaden fungerar som ett analytiskt ramverk för studien och Idvall lyfter att han alternerar mellan de olika perspektiv som triaden erbjuder (Idvall 2000:28). Kartan kan enligt Idvall förstås som en del av alla element i triaden. Vad gäller de rumsliga praktikerna handlar det om kartan som ett verktyg utifrån vilken regionen blir möjlig att varsebli. På så sätt blir kartan en aktiv deltagare i skapandet av regioner, som kan ha en avgörande betydelse för hur kulturell struktur och legitimitet organiseras. En viss form av kartografiska representationer

kopplar Idvall samman med rummets representationer. De kartografiska representationerna stämmer överens med Lefebvres beskrivning av rummets representationer som ett slags maktutövande, särskilt när de får stort genomslag i samhällsdebatten och blir föremål för strider om tolkningsföreträde. Kartans relation till representationernas rum beskriver Idvall som de kartografiska rum där olika former av liv har inrättats, vilka fungerar som ett slags symbolisk opposition mot de kartografiska representationerna (Idvall 2000:29).

Idvall beskriver, genom att exemplifiera med kartor som använts i mobiliseringen av Öresundsregionen, hur kartornas normativa berättelser om regional gemenskap har relevans i verkligheten. Kartorna föregår alltid de territorier och de gemenskaper de refererar till och skapar verkligheten snarare än speglar den. Men de rum som kartorna bidrar till att skapa präglas av en strävan efter ordning som tillintetgör det som är fragmentariskt eller kaotiskt (Idvall 2000:98). Idvalls beskrivning av kartorna som aktiva och strategiska representationer är nära förbundet med Lefebvres teori om skapandet av sociala rum, och kritik mot representationernas förmåga att fånga verkligheten.

3.2.3 Regionbildning genom marknadsföring och evenemang

I artikeln *Cultural bridges, Events and the New Region* (2000) beskriver Per-Markku Ristilammi hur evenemang kan vara ett viktigt verktyg i bildandet av en region genom att exemplifiera med projektet Culture Bridge 2000 och dess betydelse för bildandet av Öresundsregionen. Culture Bridge 2000 var ett dansk-svenskt projekt som i samband med öppnandet av Öresundsbron hade som ambition att skapa möjligheter för regionens konstmuseum och gallerier att locka till sig internationellt attraktiva konstnärer och utställare. Artikelns syfte är att förstå hur man genom de evenemang som anordnades i samband med Culture Bridge 2000 bidrog till skapandet av regionen, och i fokus för artikeln ligger det officiella öppnandet av Culture Bridge (Ristilammi 2000:95-96).

Ristilammi beskriver hur evenemangets inramning blir ett sätt att definiera regionen. Bland annat genom att kulturutövare från båda sidor av sundet bjuds in bidrar evenemanget till att en ny regional gemenskap bildas, där de danska och svenska besökarna tillhör samma grupp och inte längre definieras utifrån sin nationalitet (Ristilammi 2000:97). Att bilda en region är enligt Ristilammi att skapa någonting ur ingenting, det kräver kraftfulla kulturella och sociala verktyg som påverkar människors tänkande, och evenemanget kan utgöra ett sådant. Genom evenemang kan människor bilda ett känslomässigt band till regionen, vilket i bästa fall påverkar deras handlande i linje med den ursprungliga strategin (Ristilammi 2000:106).

Tove Dannestam utgår i artikeln *Att göra region genom stadspolitik – America's cup och gränslöshetens gränser* (2007) från Malmös värdskap för en deltävling i den internationella seglingstävlingen America's cup under 2005 för att beskriva hur kommunal stadspolitik ibland försöker överskrida sina egna gränser för att uppnå attraktivitet och ekonomisk tillväxt (Dannestam 2007:286-287). Dannestam sätter evenemanget och Malmös kommunpolitik i kontexten av den ovan beskrivna dominerande regiondiskursen, och menar att Malmö och Öresundsregionen är ett exempel på hur regioner i Sverige har gått från att främst vara en fråga om fördelningspolitik till att ägna sig åt konkurrens (Dannestam 2007:293-294). America's cup var i den här kontexten tänkt att fungera som ett projekt som bidrog till att upplösa de territoriella gränserna i Skåne och Öresundsregionen samt, på vissa sätt i motsättning med den förstnämnda ambitionen, etablera Malmö som en drivande nod i de regionala sammanhangen (Dannestam 2007:303, 305).

Dannestam målar upp en komplex bild av hur regionala och kommunala gränser kan omformuleras för att skapa nya handlingsutrymmen och aktivitetsmöjligheter. Om den egna kommunen ska bli ett starkt varumärke måste man hävda den egna platsens gränser, samtidigt som den regionala konkurrensen kräver att man går samman med andra och skiftar fokus från den egna kommunen. Evenemang såsom America's cup kan bli ett sätt att befästa olika typer av gränsformuleringar, men kan även synliggöra de motsättningar och spänningar som finns i berättelsen om regionen (Dannestam 2007:312-313).

Orvar Löfgren beskriver samma fenomen i artikeln *The birth of a transnational region – Moving metaphors* (2000). Genom marknadsföringen av Öresundsregionen i samband med byggandet av Öresundsbron förstärktes bilden av "danskhet" och "svenskhet", och bron blev en symbol för såväl en sammansmältning som av en motsättning mellan två kulturer (Löfgren 2000:46). Löfgren fokuserar på regionbildningens retorik, och särskilt på hur olika metaforer för rörelse har kommit att spela en viktig roll i konstruktionen av den moderna globaliserade regionen. Han exemplifierar bland annat med en publikation från den danska pr-byrån Copenhagen Capacity som i ett försök att locka investerare till regionen år 1999 gav ut ett nyhetsbrev med rubriken "Things move fast in Denmark" och framsidan av en rapport om Öresundsregionens framtid utgiven av den danska och den svenska regeringen, där en ung man med en portfölj springer så fort att bilden blir suddig och ur fokus (Löfgren 2000:27). Rörelsemetaforerna har enligt Löfgren kommit att bli en ett värdefullt verktyg att använda i konstruktionen av urbanitet. De signalerar en konstant sammanblandning av människor, idéer, investeringar och varor som kommer att explodera och resultera i aktivitet och innovation (Löfgren 2000:52).

3.2.4 Regionbildning genom media

I avhandlingen *Att gestalta en region – Källornas strategier och mediernas föreställningar om Öresund* (2004) studerar Jesper Falkheimer hur media på båda sidor om sundet bidragit till konstruktionen av Öresundsregionen. Även denna studie lyfter hur PR och marknadsföring är en viktig del i produktionen av en region, och har således vissa gemensamma drag med de ovan presenterade artiklarna, men fokus ligger på hur media fungerar som ett verktyg för marknadsföringen. För att studera hur Öresundsregionen konstruerades av media studeras främst två dagstidningar: Berlingske Tidende och Sydsvenska dagbladet, samt deras gemensamma bilaga Öresundsnytt som gavs ut 2000-2001. Falkheimer menar att Öresundsregionen kan likställas med andra moderna eller senmoderna symbolvärldar, som skapas i en växelverkan mellan massmedier och PR-insatser (Falkheimer 2004:12-13). Resultatet av studien visar en vag gräns mellan opinionsjournalistik och nyhetsjournalistik, som kan ses som ett tecken på hur en dominant diskurs genomsyrar en institution. Medierna och övriga Öresundsaktörer har samverkat i produktionen av Öresundsregionen (Falkheimer 2004:191).

3.2.5 Regionbildning genom identitet

Ett fenomen som många lyfter vid i sin beskrivning av vad som konstituerar en region är den regionala identiteten. Paasi menar i den ovan nämnda artikeln att den regionala identiteten är av största vikt för att förstå regioner eftersom den kopplar samman dess materiella och mentala dimensioner (Paasi 1986:131). För att ytterligare beskriva hur den regionala identiteten är uppbyggd presenterar Paasi ett teoretiskt ramverk som utgörs av olika dimensioner av regional identitet. Centralt för det här ramverket är åtskillnaden mellan

invånarnas regionala identitet och regionens identitet, som belyser faktumet att den regionala identiteten inte består endast av regionens invånares upplevda identiteten utan kompletteras och förstärks av materiella och symboliska egenskaper som regionen tillskrivs genom dess pågående reproduktion (Paasi 1986:132). I artikeln *The region, identity and power* (2011) utvecklar Paasi sitt resonemang om den regionala identiteten genom att lyfta hur regionens identitet konstrueras av exempelvis forskare, politiker och aktivister vars intresse ligger i att skilja regioner från varandra. En sådan aktivitet präglas ofrånkomligen av ett urval, där vissa element och symboler inkluderas i narrativet om regionens identitet och andra exkluderas. Identiteten blir ett verktyg som genom politiska institutioner, marknadsföring och planering bidrar till konstruktionen av en region. Dessa regioner kan vara mer eller mindre separerade från människors vardagsliv, och existerar huvudsakligen som strategiska definitioner av nyckelaktörer. De kan därifrån gradvis utvecklas och påverka hur människor som lever i dessa konstruktioner agerar och uppfattar platserna omkring dem, och det är först då regionens identitet blir en del av den regionala identiteten hos regionens medborgare (Paasi 2011:14).

I samband med regionutredningen 1992 fick etnologen Sven B Ek i uppdrag att medverka vid en analys av de offentliga institutionernas regionala uppbyggnad, vilket ledde till ett antal reflektioner om den regionala identiteten som publicerades som en bilaga till regionutredningen (SOU 1992:64). Ek inleder dessa reflektioner med att beskriva att den regionala identiteten handlar om identifiering med ett regionalt kollektiv, och att människorna själva definierar den regioner de identifierar sig med. Det kan enligt Ek vara viktigt att ta hänsyn till den regionala identiteten, såsom han beskrivit den, vid regional planering eftersom man annars riskerar att orsaka spänningar och konflikter. Han lyfter även att den regionala identiteten inte bör uppfattas som ett statiskt varande, utan att den uppstår genom en kommunikativ process som bygger på ständiga definitioner av innanförskap och utanförskap (Ek 1992:75). Identiteten byggs upp av ett antal element som gör det möjligt för människor att uppleva den kollektiva identifikation som regional identitet utgör, och dessa kan delas upp i etnicitet och traditioner (Ek 1992:80). Avslutningsvis konstaterar Ek att det inte är möjligt att identifiera några beteende- och värderingsgränser av distinkt slag i Sverige idag, vilket innebär att det inte är möjligt att särskilja några regionala identiteter (han lyfter dock ur Skåne och Gotland ur detta konstaterande). Det innebär inte att det inte finns några skillnader mellan geografiska områden, men att det inte finns några påtagliga regionala, etniska eller ekonomiska motsättningar. Detta medför att kollektiva identitetsupplevelser konstitueras av närupplevelser istället för på ett överblickbart plan (Ek 1992:96).

I den ovan nämnda boken *Kartors kraft* (Idvall, 2000) presenterar Idvall sin syn på den regionala identiteten och dess roll i hans studie. Han strävar efter att undvika att se regionen som i första hand identitetsbaserad, och ser därför det regionala främst som en fråga om politisk, ekonomisk och konceptuell nödvändighet snarare än ett uttryck för någon slags identifikation (Idvall 2000:23). Vidare konstaterar han att mot bakgrund av den trialektiska mobilisering av regioner han förespråkar varierar identitetsprocesserna inte bara på grund av skiftande sociala och kulturella sammanhang utan också på grund av skiftande tidrumsliga förutsättningar. Identiteterna kan därför inte kopplas till berörda territorier, utan berör det bara indirekt. Med hänsyn till det menar Idvall att det är lämpligare att tala om identifikation för att beskriva de aktuella formerna av kollektiv gemenskap (Idvall 2000:32).

3.3 Diskussion

I avsnitten ovan har ett antal studier av regional tillblivelse i nyregionalismens samhälleliga kontext presenterats. Nedan följer en diskussion kring dessa perspektiv och hur de relaterar till den här uppsatsens teoretiska perspektiv.

De flesta av studier som presenterats bygger i hög grad på liknande ontologiska och epistemologiska utgångspunkter som Massey och Lefebvre, vilket gör att flera av de inledande antagandena liknar varandra. Det konstruktivistiska perspektiv som förenar dem leder till en förståelse av att platser, liksom regioner, konstrueras genom en rad sammanflätade processer och fenomen som reflekterar de rådande tidrumsliga förhållandena. Sammantaget studierna emellan finns en uppfattning av att bland annat platsmarknadsföring, kartografiska framställningar, evenemang, institutioner och territoriella symboler bidrar till att skapa en socialt producerad region, vars utformning, roll och funktion förändras i takt med att samhället gör det. Regionen ses som en konstruerad produkt, som kan tjäna som verktyg för en rad olika politiska och ekonomiska processer. Gemensamt med det teoretiska perspektivet är också uppfattningen, som särskilt finns hos Paasi och Dannestam, att de överordnade krafternas ansträngningar för att skapa regionen och dess gränser är ett försök att stabilisera något som till sin natur är föremål för en ständigt pågående förändring, vilket gör att definitionerna av regionen alltid bygger på förenklingar och urval. För att komma undan den inbyggda omöjligheten i att definiera regionen som en sluten plats använder man symboler som bidrar till att ge människor en uppfattning av att det finns ett innanför och ett utanför.

Fokus i de presenterade studierna ligger i hög grad på överordnade krafter, främst politiska men även ekonomiska, och dess ansträngningar för att skapa regioner som passar den nyregionalistiska mallen. Det här fokuset gör att ett perspektiv som är centralt för Lefebvre och Massey blir mindre framträdande i dessa studier, nämligen de vanliga medborgarnas upplevelse av den regionala politiken. Lefebvre beskriver hur rummets representationer misslyckas med att fånga rummets komplexitet, vilket leder till obehagskänslor och motstånd hos människor som vistas på platser där makten att definiera rummet i allt för hög grad lämnats till dessa krafter. Även Massey lägger stor vikt vid att diskutera underifrånsperspektivet, särskilt när det gäller den allmänna uppfattningen av globaliseringen och vad den har haft för reella konsekvenser på människors vardagsliv. Människor, deras upplevelser och handlingar, lyfts upp i de presenterade studierna, men ofta fungerar de främst som en bricka i spelet som införlivas i de konstruktioner som byggs upp av andra. Paasi beskriver hur den institutionaliserade regionen i det långa loppet kan komma att påverka människorna som lever i dessa konstruktioner och hur de uppfattar platserna runt omkring dem, men utvecklar inte hur den processen går till. Ek lyfter risken för slitningar och konflikter om regioner definieras på ett sätt som inte överensstämmer med människors uppfattning av den regionala identiteten, men menar att detta främst gäller de regioner som är baserade på invånarnas etnicitet.

Det perspektiv som kanske i högst grad skiljer sig från Massey och Lefebvre är Eks reflektioner kring den regionala identiteten. Detta beror främst på att hans uppfattning tycks vara att den regionala identiteten går att definiera och hitta, och är separat från enskilda människors upplevelse. Ek skiljer i sin beskrivning på en överblickbar regional identitet som bygger på påtagliga regionala, etniska och ekonomiska motsättningar, och lokala upplevelser av regional en gemenskapskänsla.

Idvall använder Lefebvres rumstriad som ett analytiskt ramverk för att beskriva mobiliseringen av regioner, och lyfter att triaden är användbar eftersom den ger möjlighet att alternera mellan olika perspektiv. En aspekt av Idvalls tolkning av triaden går att uppfatta som att den skiljer sig från den tolkning jag presenterade i det teoretiska perspektivet, jag vill därför avslutningsvis lyfta Idvalls beskrivning och förklara hur den relaterar till den här uppsatsens teoretiska perspektiv. Den aspekt av Idvalls tolkning jag vill lyfta är att kartan kan vara en del av alla triadens element. Min uppfattning är att själva kartan, eller den kartografiska representationen, endast kan utgöra ett exempel på elementet rummets representationer. Kartan kommer aldrig att kunna fånga hela det tredimensionella rummets komplexitet och de aktiviteter som pågår inom det, och kommer därför alltid att vara en förenkling av det socialt producerade rummet. Såsom jag förstår Idvall omfattar hans uppfattning av kartan förutom den faktiska kartografiska representationen även de aktiviteter och det liv som den bidrar till att skapa, en karta som används som vägvisare eller för att definiera gränser blir på det sättet även en del av de rumsliga praktikerna och representationernas rum. Jag vill påstå att det är ett exempel på den växelverkan mellan triadens element som produktionen av det socialt producerade innebär, och på hur rummets representationers maktutövande kan fungera.

4. Tillvägagångssätt

4.1 Fallstudie

Fallstudie är en typ av studie som utmärks av dess fokus på en djupgående och detaljerad redogörelse av en enda händelse, eller ett fall. Avsikten är att förklara och förstå de händelser, förhållanden, erfarenheter eller processer som förekommer i detta särskilda fall (Denscombe 2009:59, Bryman 2012:66).

Det fall som ligger i fokus för den här studien är det förslag till en ny regional indelning av Sverige som presenterades i delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län* (SOU 2016:48). För att bredda studiens perspektiv har fallet studerats ur två olika synvinklar, som utgörs av förslaget och dess mottagande. Förslaget studeras genom det ovan nämnda delbetänkandet, som utgör en utförlig beskrivning av hur den sittande regeringen anser att regionindelningen bör se ut, och av de argument som stödjer en sådan indelning. Vad gäller mottagandet av förslaget har en avgränsning gjorts med hänsyn till behovet av en hanterbar mängd data att studera inom arbetets tidsram. Mottagandet studeras därför genom den lokala mediabevakningen i ett av de befintliga län som påverkas av förslaget, och valet har fallit på Jämtland-Härjedalen.

Valet av fall är en viktig aspekt av fallstudien, och valet kan på flera sätt påverka hur studien bör genomföras. I artikeln *Five misunderstandings about case studies* (2006:230) beskriver Bengt Flyvbjerg hur valet av fall kan göras antingen genom ett slumpmässigt urval eller genom ett informationsbaserat urval. Valet som gjorts i den här studien är informationsbaserade urval, som strävar efter att maximera användbarheten och bygger på vissa föreställningar om fallets innehåll. I den här studien bör valet av fall skiljas från valet av avgränsning i de studerade synvinklarna eftersom de i viss mån bygger på olika resonemang och parametrar.

Valet av fall är främst baserat på tillgänglighet och aktualitet. I och med att ambitionen är att studera den svenska regionindelningen och hur olika delar av samhället anser att den bör utformas är den senast publicerade utredningen på samma ämne en lämplig utgångspunkt. I viss mån handlar det om ett unikt fall så som Bryman beskriver det i *Social research methods* (2012:70), där unika samhällsliga förutsättningar kan bidra till att saker som visserligen hänt tidigare eller på andra platser ändå utgör unika fall. Intresset för en stärkt regional planering i Sverige har aldrig varit större än nu samtidigt som många av Sveriges län dras med allvarliga ekonomiska problem, vilket bidragit till ett ökat politiskt intresse av att få igenom en ny regionindelning. Det intresset har påverkat utredningens framtagande och förslagets utformning. Avgränsningen i studien av förslagets mottagande faller även det främst inom vad som beskrivs som ett unikt eller extremt fall. Mottagandet av förslaget i Jämtland-Härjedalen var bland de mest negativa och medialt uppmärksammade i landet, detta stämmer överens med Flyvbjergs beskrivning av extrema fall, att det rör sig om situationer som är ovanligt bra eller ovanligt dåliga utifrån de aktuella parametrarna (Flyvbjerg 2006:230). Även vad gäller avgränsningen har dock tillgängligheten spelat in, den mediala uppmärksamhet som mottagandet i Jämtland-Härjedalen genererade har gjort att det finns en stor mängd material att studera.

En av utmaningarna med att använda fallstudie som forskningsdesign är att det är svårt att generalisera utifrån resultatet, vilket kan vara grund för att ifrågasätta studiens värde. Flyvbjerg tar sig an denna kritik mot fallstudien och hävdar att generaliserbarhet inte nödvändigtvis behöver vara det mest värdefulla resultatet, utan att ett exempel i vissa fall kan vara minst lika användbara (Flyvbjerg 2006:228). Att använda sig av en fallstudie ställer alltid krav på en medvetenhet kring vilka kunskapsanspråk som är möjliga att göra utifrån det studerade materialet. Genom den här studien ges ett exempel på hur mottagandet av regionindelningen i en viss del av landet kan förklaras och förstås, och eftersom en av de bärande idéerna med regionindelningen är att Sverige ska delas in i jämnstarka regioner står ambitionen med utredningen och faller med ett län. Så även om det inte nödvändigtvis är möjligt att applicera samma förklaringsmodell på mottagandet i alla befintliga län är det ett sätt att lyfta fram en del av de frågor och konflikter som måste lösas om en ny regionindelning ska bli möjlig.

4.2 Empiri

För att studera förslaget till ny regionindelning och argumentationen bakom denna studeras, som tidigare nämnts, delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län* (SOU 2016:48). Delbetänkandet togs fram av Indelningskommittén på uppdrag av civilminister Ardalan Shekarabi. I det direktiv som beslutades av regeringen den 2 juli 2015 anges det att Indelningskommittén ska föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Uppdraget till Indelningskommittén var bland annat att lämna ett förslag på en ny indelning för ikraftträdande den 1 januari 2023, men även att, om kommittén fann det möjligt, föreslå några indelningsändringar för ikraftträdande redan den 1 januari 2019. Det aktuella delbetänkandet omfattar de ändringar som indelningskommittén bedömt vore möjliga att genomföra den 1 januari 2019 (SOU 2016:48 :71). De tre län som förändringarna föreslås inledas med är:

- Norrlands län (en sammanslagning av Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)
- Svealands län (en sammanslagning av Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län) samt,
- Västra Götalands län (en sammanslagning av Värmlands och Västra Götalands län).

Hela utredningen är föremål för den kvalitativa innehållsanalysen, men ett visst fokus ligger på kapitlen 5-8. I dessa kapitel presenteras de samhällsutmaningar som ligger till grund för behovet av en ny länsindelning, en beskrivning av hur större län kan bidra till tillväxt och utveckling, en beskrivning av hur en ändamålsenlig regional samhällsorganisation bör se ut samt en redogörelse för de utgångspunkter som legat till grund för indelningsförslaget.

Mottagandet av förslaget studeras genom mediabevakningen i Jämtlands län. Jag har valt länets två största lokaltidningar, Östersundsposten och Länstidningen Östersund och inkluderat de debattartiklar och insändare som skrivits på ämnet under hela 2016. För att ytterligare avgränsa empirin har jag valt att exkludera de debattartiklar som skrivits av politiker, eftersom fokus i den här studien är tänkt att ligga på medborgarnas mottagande av förslaget. Debattartiklar och insändare skrivna av enskilda medborgare samt företrädare för olika typer av föreningar och organisationer har inkluderats. Vidare har endast de

debattartiklar och insändare som uttrycker ett motstånd mot den föreslagna regionindelningen inkluderats, eftersom studiens ambition är att studera just det negativa mottagandet av indelningskommitténs förslag, antalet debattartiklar och insändare som uttrycker ett motstånd mot förslaget överstiger dock avsevärt antalet som är positiva till indelningen. Dessa avgränsningar resulterade i 58 stycken debattartiklar och 59 stycken insändare från Östersundsposten samt 25 stycken debattartiklar och 20 stycken insändare från Länstidningen Östersund. 14 av debattartiklarna är dock publicerade i båda tidningar. Sammanlagt rör det sig alltså om 69 debattartiklar och 79 stycken insändare.

4.3 Kvalitativ innehållsanalys

Kvalitativ innehållsanalys är en metod som används för att, genom ett strukturerat tillvägagångssätt, analysera och utvärdera kvalitativa data. Metoden ställer krav på noggranna urval utifrån en tydlig systematisering. Det omfattande materialet behöver brytas ned till mindre enheter för att vara hanterbart, och för att synliggöra tankegångar och resonemang och därmed stärka genomförandets transparens (Bryman 2012:587). Nedan följer därför en redogörelse för på vilket sätt problemformuleringen och teorin ligger till grund för de kategorier som är vägledande för den kvalitativa innehållsanalys som genomförs i den här uppsatsen.

I inledningen till uppsatsen etableras en motsättning mellan förespråkare för och motståndare till den föreslagna regionindelningen. Det problem som uppsatsen ämnar behandla är vad den motsättningen handlar om, hur den kan förklaras och förstås och vad den säger om bilden av regionens funktion och värde. Problemformuleringen konkretiseras genom fyra frågeställningar som fokuserar på de bärande argumenten i motsättningen och den regionala identitetens roll. Därmed utkristalliseras två teman som blir vägledande för att besvara problemformuleringen. I teorin presenteras två forskares perspektiv på konflikter om definitioner och representationer av socialt konstruerade rum, och vilken plats den platsbundna identiteten kan ha i sådana slitningar. Tre kategorier, i första hand utmynnade ur teorin men var och en på olika sätt relaterade till uppsatsens inledande frågeställningar, utgör grunden för innehållsanalysen.

Innehållsanalysen är ett verktyg som används för att blottlägga linjer i argumentationen. Kategorierna är tänkta att fungera som ett sätt att begreppsliggöra konflikten, ge möjlighet att kartlägga den och på sikt förstå den. I genomförandet av innehållsanalysen placerades först all argumentation som innehöll spår av någon kategori i denna, därefter slogs liknande argumentation samman i underkategorier vilket gjorde det möjligt att utläsa de övergripande mönstrena i materialet. I resultatet visas endast delar av materialet för att ge exempel på dessa övergripande mönster, och undvika mer upprepning än nödvändigt. I resultatet för motståndet redovisas exempel från cirka en femtedel av de debattartiklar och insändare som utgör empirin, och dessa ska alltså förstås som exempel på samma tendenser som återkommer även i det material som inte redovisas.

Nedan följer en presentation av de kategorier som tillämpats. Kategorierna presenteras genom en kortfattad beskrivning och ett exempel från empirin som utgör en demonstration av hur kategorierna nyttjats i analysen. Mer utförliga beskrivningar av kategorierna och hur de förstås i den här uppsatsen går att finna i teorikapitlet, där alla begrepp är placerade i sin

teoretiska kontext.

4.3.1 Rumsuppfattning

Rumsuppfattningen handlar om hur man i empirin definierar regionen. Sättet att uppfatta rummet på får effekt för hur man anser att det bör delas in och kan därför vara ett verktyg för att förstå vilka premisser konflikten grundas på. Lefebvres teori om produktionen av sociala rum är vägledande i den här kategorin, eftersom den bidrar till att förklara hur olika sätt att uppfatta och definiera rummet kan påverka produktionen av detsamma.

Textbaserade beskrivningar av rum, och särskilt förslaget till regionindelning, utgör ofrånkomligen ett exempel på rumsliga representationer. Men denna representation kan bygga på olika föreställningar om rummets funktion och värde, och i detta kan olika rumsuppfattningar användas för att stärka argumentationen. Det som lyfts fram i analysen är alltså på vilken rumsuppfattning de delaktiga i motsättningen väljer att bygga sin argumentation, vilket ger en indikation av vilken rumsuppfattning som dominerar deras förståelse av det sociala rummet.

Exempel:

Människor rör sig över allt större territorier. Inte minst pendlar människor mer och allt längre sträckor för att ta sig till och från sin arbetsplats. - SOU 2016:48, sid. 112

Genom satsningar på kollektivtrafik och liknande åtgärder kan man påverka människor så att de rör sig över större områden i sin vardag. - SOU 2016:48, sid. 113

I de här två exemplen från utredningen argumenterar man för en förstoring av de administrativa enheterna med hänsyn till att människor rör sig över större territorier. Den argumentationen är ett exempel på en rumsuppfattning som värderar människors rörelser, och som menar att rörelsemönster bör vara vägledande för hur regionindelningen bör se ut. En annan rumsuppfattning hade exempelvis kunnat leda till en argumentation som utgår ifrån att den digitala kommunikationen blivit viktigare än den fysiska och att rörelsemönster därför inte längre kan anses vara ett lämpligt kriterium för hur landet delas in.

4.3.2 Identitet

Genom att studera olika exempel på hur, såväl den erfarna som den föreställda, identiteten används i argumentationen kan den regionala identitetens roll i den här konflikten blottläggas. I texterna används både explicita referenser till identiteten som en parameter att ta ställning till vid regionindelning, och mer implicita referenser till symboler och kultur som kan förstås som en del av den regionala identitetens roll.

Exempel:

Region Jämtland-Härjedalen har väldigt lite gemensamt med resten av Norrland. (...) Vi är en absolut minoritet och det är naivt att tro att Region Norrland skulle bry sig om vad som är viktigt för inlandet när de själva skulle tjäna på att urholka vårt område till förmån för den befolkade kusten. - Östersundsposten, 15/10-2016

Nya namn som ska användas av alla medborgare bör vara lätta att identifiera sig med både när det gäller den geografiska utbredningen och det immateriella kulturarvet.

- SOU 2016:48, sid. 169

Genom de här två exemplen representeras två olika sätt på vilka identiteten kan förekomma i konflikten. Det första citatet är från en insändare till Östersundsposten och åberopar implicit identitet som en viktig aspekt av hur regionerna bör delas in genom att konstatera att Jämtland-Härjedalen har väldigt lite gemensamt med resten av Norrland. Det andra citatet är från utredningen och beskriver hur de nya regionerna bör namnges, vilket signalerar att man i utredningen är medveten om den regionala identitetens betydelse.

4.3.3 Counter-space

Ovan har det beskrivits hur Lefebvre använder begreppet counter-space för att beskriva de krafter som ställer sig emot makthavares förändringar av rummet. Counter-space beskriver hos honom de krafter som motverkar homogenitet, och det privatas expansion och övertagande av rummet. Staten och dess kontroll över rummet, dess flöden och organisation, måste motarbetas underifrån genom alternativa planer och projekt som undergräver de som kommer ovanifrån.

Motståndet till regionindelningen kan därför i sin helhet tolkas som ett uttryck för counter-space, men i analysen ligger fokus på när man i sin argumentation ställer sig i direkt motsättning till andra sidan och bedriver en konflikt.

Utredningen där den nya regionindelningen föreslås är mer eller mindre motsatsen till counter-space, den är ett konkret exempel på hur makthavare genom representationer av rum påverkar det sociala rummet. Med det sagt kan det ändå finnas spår av counter-space i argumentationen, på samma sätt som det kan finnas spår av andra rumsuppfattningar trots att utredningen som sådan är en representation. Hos Lefebvre är de makthavare som definierar rummet i huvudsak representanter för staten, och han lyfter fram regionalisering och decentralisering som ett sätt att skapa alternativa sociala rum. Det vill säga att när man i utredningen refererar till starkare regioner med mer makt som ett argument för regionindelningen, är det ett sätt att använda en typ av counter-space som argument.

Exempel:

Min synpunkt väger lätt i jämförelse med deras med tanke på bakgrund och erfarenhet, men jag tycker att de som har makten handlar brutalt mot oss gräsrötter om man genomför denna förändring utan att ha frågat vad vi vill.

- Östersundsposten 26/8-2016

Det här citatet från en insändare till Östersundsposten utgör ett exempel på hur regionindelningen kan ta formen av en maktkamp där medborgarna upplever att de blivit överkörda och att deras åsikter ignoreras.

5. Resultat

I det här kapitlet presenteras resultatet av den genomförda innehållsanalysen. Inledningsvis redovisas resultaten för förslaget till ny regionindelning genom Delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)* och därefter följer resultatet för motståndet genom debattartiklar och insändare i Östersundsposten och Länstidningen Östersund. Resultatet är uppdelat enligt de kategorier som ställdes upp i det föregående kapitlet. Presentationen sker genom en redovisning av de sätt på vilka de undersökta kategorierna förekommer i materialet och stöds av citat från empirin. I det efterföljande kapitlet sker en analys av resultatet genom att återkommande tendenser i materialet diskuteras i ljuset av uppsatsens teoretiska perspektiv och forskningsöversikt.

5.1 Delbetänkandet *Regional indelning - tre nya län (SOU 2016:48)*

5.1.2 *Rumsuppfattning*

En rumsuppfattning som genomsyrar utredningen präglas av en rationellt förankrad beskrivning av regionens funktion och värde, där fokus ligger på regionen som en ekonomisk aktör. I utredningens inledande sammanfattning formuleras ambitionen med indelningen på följande sätt:

Vi har strävat efter att åstadkomma mer jämnstarka län och landsting vilket innebär att befolkningens storlek är viktig eftersom det handlar om skatteunderlag och ekonomisk bärighet för att kunna möta befolkningens behov och förväntningar samt framtidens utmaningar. - SOU 2016:48, sid. 20

En förändrad regionindelning motiveras med huvudsakligen ekonomiska argument, de nya länen ska vara bättre rustade för att hantera *"socioekonomiska påfrestningar"* (SOU 2016:48, sid 110). Återkommande resonemang i utredningen handlar om hur den administrativa indelningen ska *"finansiera"* och *"effektivera"* ekonomisk tillväxt och utveckling genom *"investeringsprojekt"* (SOU 2016:48, sid. 117). Bilden av regionen som främst en ekonomisk aktör förstärks av beskrivningar av dess invånare i ekonomiska termer, ett av de huvudsakliga skälen till att förstora länen är att skapa större *"skatteunderlag"* och därmed uppnå *"ekonomisk bärighet"* (SOU 2016:48, sid. 149). Förändringen av länsindelningen motiveras med rationellt formulerade beskrivningar om en *"ändamålsenlig samhällsorganisation"* (SOU 2016:48, sid. 19) och *"funktionella arbetsmarknader"* (SOU 2016:48, sid. 123) och den rationella tonen inkluderar alltså dessutom såväl regionen som dess invånare.

Att regionen beskrivs utifrån sin ekonomiska bärighet och som en aktör på den globala marknaden går att koppla till utvecklingen mot nyregionalism som beskrivs i forskningsöversikten. Inom nyregionalismen fungerar regionen som en stark politisk och ekonomisk aktör som konkurrerar om arbetskraft och investeringar på en global marknad (Gren 2002:7). Denna utveckling inom regionalpolitiken beskrivs även i utredningen, som en utveckling från *"fördelningsinriktad nationell regionalpolitik"* till en *"tillväxtorienterad inifrånstyrd regionpolitik"* (SOU 2016:48, sid. 83)

Den rationella och ekonomiska beskrivningen av regionen och dess värde är återkommande genom hela utredningen, men det finns spår av kompletterande rumsuppfattningar som lyfter upp och värderar andra egenskaper hos regionen. Regionerna ska enligt utredningen så långt som möjligt avgränsas i enlighet med befintliga samverkansmönster så att medborgarna *”kan känna anknytning dit”* (SOU 2016:48, sid. 83). Den ambitionen vittnar om en rumsuppfattning som i högre grad bygger på en bild av regionen som något som blir till genom de människor som bor där, och som sätter värde på detta även på eventuell bekostnad av den ekonomiska bärigheten. Det framgår dock inte i utredningen huruvida en prioritering mellan dessa två uppfattningar har behövt göras, förutom att den ekonomiskt motiverande argumentationen är mer vanligt förekommande.

En annan rumsuppfattning som förekommer i utredningen är den av rummet som främst ett planerat fenomen. Det finns en stark tilltro till planeringens möjligheter, och en starkt regional utvecklingsplanering ses som ett sätt att förstärka och legitimera regionernas roll:

Det kräver en indelning av Sverige som gör det möjligt att skapa flera resursstarka län och landsting som får ökad planeringskapacitet, bättre villkor för inomregional planering och organisatoriska förutsättningar för att överbrygga nationella planeringsstuprör. - SOU 2016:48, sid. 20

Planeringskapaciteten beskrivs som en avgörande faktor för vilken storlek de framtida regionerna bör ha och de befintliga länen anses för små för en *”ändamålsenlig planering”* vilket inte är förenligt med att organisera Sverige enligt *”funktionella principer”* (SOU 2016:48, sid. 128). Denna vilja att genom planering stärka regionernas roll har även i viss mån att göra med den ovan presenterade ekonomiska beskrivningen av regionernas funktion och värde. Stärkt regional planering anses vara ett sätt att stärka regionernas roll i förhandlingar om investeringar. Den stärkta planeringskapaciteten ger möjligheter att *”artikulera och synliggöra möjligheter”* i länen och ta fram *”genomarbetade underlag”* vilket ger ett *”faktamässigt övertag vid förhandlingar”* (SOU 2016:48, sid. 126-127). En fungerande regional planering beskrivs i utredningen som något som krävs för att uppnå attraktiva regioner (SOU 2016:48, sid 129). Detta får planeringen, och de förbättrade förhandlingspositioner den anses leda till, att framstå som outhärligt verktyg i den regionala organisationen av landet.

I utredningen läggs även stor vikt vid hur förändrade rörelsemönster kommit att påverka livet för landets invånare, och hur dessa förändringar bör vara vägledande för den administrativa indelningen:

Människor rör sig över allt större territorier. Inte minst pendlar människor mer och allt längre sträckor för att ta sig till och från sin arbetsplats. Dessa rörelser innebär att arbetsmarknadsregionernas storlek växer. Detta brukar kallas för regionförstoring. - SOU 2016:48, sid. 112

Här framträder en annan rumsuppfattning, som lägger vikt vid var människor *”lever och verkar”* och det *”territorium”* som regionen omfattar (SOU 2016:48, sid. 113). De ovan beskrivna rumsuppfattningarna bygger på mer abstrakta premisser om administrativ kapacitet och ekonomisk bärighet, men här blir de fysiska rörelserna i och utanför de befintliga länen vägledande. De rörelsemönster som läggs störst vikt vid är de som formar människors vardag, stor vikt läggs vid arbetspendling men även resor till kulturevenemang och dylikt lyfts fram.

Det samlande begreppet *"vardagsgeografi"* används för att beskriva de rörelser som drivit fram regionförstoringen (SOU 2016:48, sid. 114). Avstånden beskrivs i termer av *"restider"*, vilket förstärker intrycket av att det handlar om rörelser snarare än fasta geografiska avstånd (SOU 2016:48, sid. 154).

I förslaget till ny regionindelning varierar länens geografiska storlek kraftigt, och i utredningen förs ett resonemang kring de eventuella praktiska och demokratiska problem som en allt för stor administrativ enhet kan leda till. Om avstånden blir så pass stora att det inte går att transportera sig mellan länets olika delar krävs det enligt utredningen satsningar på ytterligare förbättrad infrastruktur för att länet ska fungera på ett bra sätt (SOU 2016:48, sid. 197). Detta indikerar att det finns en förståelse för att de geografiska avstånden fortfarande leder till begränsningar, men att det finns en stark tilltro till att förbättrad infrastruktur kan överbrygga dessa begränsningar. Diskussionen som förs kring det nya Norrlandslänet visar dock att utredningens författare i viss mån tvekar kring hur stora geografiska avstånd som verkligen går att överbrygga. Den mycket stora ytan som länet får enligt förslaget kommer att *"innebära stora utmaningar när det gäller demokratiaspekter och lokalkännedom"*. I denna diskussion görs därför en prioritering, där befolkningens storlek och dess betydelse för den ekonomiska tillväxten väger tyngre än eventuella praktiska och demokratiska problem till följd av den geografiska storleken. Man anser att en sammanslagning av de fyra befintliga länen är nödvändig för att uppnå *"tillräcklig robusthet och styrka"* och att det krävs en *"stark skattebas"* för att *"hantera de utmaningar samhället står inför"*, trots att det hade varit önskvärt med ett län utan *"fullt så stora avstånd"* (SOU 2016:48, sid.213). I slutändan utgör förslaget att slå samman de fyra Norrlandslänen alltså inte en följd av det resonemang som presenteras här ovan, varken dess storlek eller dess indelning går att härleda till rörelsemönster eller vardagsgeografi.

5.1.3 identitet

Den regionala identiteten beskrivs i utredningen huvudsakligen som ett fenomen som det inte bör fästas någon större vikt vid:

Den regionala identitetens betydelse ska inte överdrivas. Att bygga starkt identitetsbaserade regioner i Sverige ansåg Ansvarskommittén inte är möjligt, knappast heller önskvärt. - SOU 2016:48, sid. 96

I tidigare utredningar om den regionala indelningen av Sverige har identiteten varit ett av kriterierna som indelningen baserats på, men i denna utredning konstateras det att *"regional identitet inte ska vara det avgörande kriteriet"* (SOU 2016:48, sid. 147-148). Den regionala identiteten hos befolkningen beskrivs som *"allmänt sett relativt svag"* även om den *"skiftar mellan olika landsändar"* (SOU 2016:48, sid. 96). Platsbunden identitet ifrågasätts inte i någon större utsträckning, varken dess existens eller dess betydelse, men den anses inte vara kopplad till regionen eller till någon administrativ indelning utan till *"orten eller stadsdelen där man bor"*, *"det historiska landskapet"* (SOU 2016:48, sid. 152) eller till *"mediers spridningsområden"* (SOU 2016:48, sid. 96). Denna beskrivning indikerar att anledningen till att identiteten inte beaktas i utredningen inte är att den anses oviktig, utan att den regionala identiteten i Sverige anses vara så pass svag att den inte vore ett effektivt kriterium att utgå ifrån. Den uppfattningen av den svenska regionala identiteten delas av Sven B Ek i de reflektioner om den regionala identiteten som publicerades som en bilaga till regionutredningen (SOU 1992:64). Det kan enligt Ek vara viktigt att ta hänsyn till den

regionala identiteten eftersom man annars riskerar att orsaka spänningar och konflikter, men eftersom det saknas beteende- och värderingsgränser av distinkt slag i Sverige idag är det inte möjligt att särskilja några regionala identiteter (Ek 1992:96).

Ett annat sätt att beskriva platsbunden identitet förekommer i utredningen, men då handlar det inte om den befintliga regionala identiteten utan om den som det finns möjlighet att skapa i framtiden. Namngivningen av de nya regionerna anses viktig till följd av att namnet har en *”stark och viktig identitets- och samhörighetsskapande funktion”* (SOU 2016:48, sid. 169). Även gemensamma kulturverksamheter anses kunna *”främja en gemensam identitet”* (SOU 2016:48, sid. 152). Identiteten kopplas samman med indelningens förankring i befolkningen och anses kunna *”skapa legitimitet för en ny länsindelning och för såväl politisk organisation som förvaltning”* (SOU 2016:48, sid. 152). Eftersom man tidigare i utredningen konstaterat att den regionala identiteten i landet i allmänhet är svag blir det rimligt att tänka sig att en ny indelning ger möjlighet att skapa nya identiteter. Samtidigt konstaterades det också att den platsbundna identiteten oftast inte är kopplad till administrativa indelningar, och det framgår inte varför just denna administrativa indelning skulle skilja sig från de övriga på den punkten.

5.1.4 Counter-space

Drag av counter-space förekommer i utredningen då förstoringen av de befintliga länen beskrivs som ett sätt att decentralisera samhällsorganisationen:

Olikheter i storlek och kapacitet, en asymmetrisk samhällsorganisation är inte bara ett problem för de enskilda länen. Den lägger också hinder i vägen för en decentralisering av fler samhällsuppgifter. - SOU 2016:48, sid. 127

Den befintliga länsindelningen ses enligt den här förståelsen som ett uttryck för en centraliserad statsmakt, som är en rest från en äldre typ av regionalpolitik. Historiskt har regionbegreppet främst förknippats med en statlig regionalpolitik, som går ut på att *”stödja svagare delar av landet”*, medan dagens regioner är synonyma med länen eller landstingen och härbärgerar fler samhällsuppgifter (SOU 2016:48, sid. 131). För att detta ska fungera på ett bra sätt behöver regionerna vara tillräckligt stora och ha den administrativa och ekonomiska kapaciteten att utföra dessa uppgifter. En ambition med den nya indelningen är även att göra regionerna befolkningsmässigt jämnstora, till skillnad från idag då tre regioner är betydligt större än de övriga vilket leder till en snedvriden fördelning av både bidrag och investeringar (SOU 2016:48, sid. 149). Genom att skapa befolkningsmässigt jämnstora regioner är förhoppningen att regionerna ska få ekonomisk och politisk makt att stå upp inte bara mot staten utan även mot varandra och de storstadsregioner som idag har betydligt större befolkning än de övriga.

Att förstora regionerna ses i utredningen som ett sätt att stärka dem som administrativ nivå, och att stärka regionerna tolkas i delar av utredningen bland annat som en decentraliseringsåtgärd. Detta framgår exempelvis då man i utredningen redogör för hur starkare regioner kan bidra till en bättre lokal demokrati med mer *”närhet”* och *”direktkontakt med medborgare”*, detta uppnås bland annat genom att länen och landstingen inte längre blir *”osynliga”* i jämförelse med de övriga politiska nivåerna (SOU 2016:48, sid. 155).

5.2 Motståndet

Motståndet till den föreslagna regionindelningen existerar endast i relation till förslaget, och majoriteten av de debattartiklar och insändare som utgör empirin för den här studien är upplagda som svar på lokala och centrala politikernas argumentation, som i hög grad bygger på de argument som läggs fram i utredningen. Därför är flera av de dominerande argumentationslinjerna i motståndet mer eller mindre direkta svar på motsvarande argument i utredningen. Jag har valt att inkludera dessa tendenser i resultatet och kommer i efterföljande kapitel att återkomma till hur förslaget har kommit att forma motståndet.

5.2.1 Rumsuppfattning

Likt i utredningen beskrivs regionen och dess funktion av motståndarna till förslaget ofta genom rationellt förankrade ekonomiska termer:

Ni vet tydligen ingenting om världen. Ett Stornorrland omfattande 5 regioner med vardera underskott på 80 miljoner blir en ny region med 400 miljoner i underskott. Var ska man ta hem dessa miljoner. Staten bidrar inte.

- Länstidningen, 24/11-2016

Argumentationen bygger framförallt på ett ifrågasättande av hur det förslag som presenteras i utredningen ska förbättra ekonomin. Utredningens förslag kallas för ett "simsalabim" och "penndrag på kartan" som inte presenterar en lösning på hur resurserna ska växa, istället menar man att utredarna tror att det ska gå att trola fram mer resurser genom att rita om kartor (Östersundsposten, 9/4-2016; Östersundsposten 16/6-2016). Förslaget beskrivs även som ett "nollsummespel" som inte leder till några "samordningsvinster" (Östersundsposten, 14/5-2016). I de debattartiklar och insändare där denna argumentation förekommer vänder sig alltså motståndarna inte emot den problembild som presenteras i förslaget, utan bara lösningen på problemet. Detta sker genom liknande rationella och ekonomiska formuleringar som finns i utredningen. Förslaget anklagas för att sakna "fakta och analys" och inte lösa den "ekonomiska ekvationen" (Östersundsposten, 12/4-2016). I en debattartikel uppmanar en motståndare till att "lägga undan känslorna och försöka tolka de fakta som presenteras" i kontrast till regeringen som "bara tycker" (Östersundsposten, 4/3-2016). Invånare beskriver sig själva som "skattebetalare" och indikerar genom det att det är befolkningens roll att bidra med resurser till regionen (Östersundsposten, 14/5-2016). Intrycket blir att även stora delar av motståndarna uppfattar regionen som en i första hand ekonomisk aktör, och anser att regionindelningen bör ske utifrån uträkningar av vilken regionindelning som vore den mest ekonomiskt lönsamma.

Denna uppfattning av regionen och dess funktion kompletteras dock av andra beskrivningar, som vittnar om att även motståndet till förslaget inkluderar flera olika rumsuppfattningar. En av dessa uppfattningar bygger på beskrivningar av känslomässiga anknytningar till regionen, där dess värde främst framkommer i funktionen som ett hem för de människor som lever och verkar där:

Det är svårt att sätta fingret på vad det är, men för mig är det helt klart en känslomässig bindning. Jag är, naivt kanske, stolt över Jämtland. Jag vill vara lojal mot Jämtland. (...) Det känns som en sorg. Adjö då, Jämtland? - Östersundsposten 28/8-2016

Denna uppfattning ligger nära ett uttryck för regional identitet, men är relevant även för rumsuppfattningen eftersom argumentationen bygger på ett sätt att konstruera regionens funktion och värde som inte finns representerad i det övriga materialet. Återkommande i de beskrivningar av regionens funktion och värde som bygger på en känslomässig anknytning, snarare än på regionen som ekonomisk aktör eller politisk institution, är en oro för regionens försvinnande. I en debattartikel frågar man: *"Vem tillvaratar det specifika för Jämtland Härjedalen?"* (Östersundsposten, 10/8-2016) och i en annan konstateras det att Jämtland-Härjedalen skulle bli allt mer *"anonyma och osynliga"* medan allt från kulturinstitutioner till tv och radio *"anpassas eller anpassar sig till den nya indelningen"* (Länstidningen, 20/5-2016). Den uttryckta oron indikerar att den känslomässiga anknytningen för dessa motståndare till förslaget är sammankopplad med regionen som administrativ indelning.

I motståndet till förslaget läggs stor vikt vid den geografiska storlek som det nya Norrlandslänet kommer att få, och i detta framträder en rumsuppfattning där regionen definieras utifrån det territorium den omfattar:

Stornorrland verkar idiotiskt. Det är som om halva Sverige – Östersund ner till Skåne skulle bli en region. Vem skulle vilja det? - Länstidningen, 2/5-2016

Argumentationen indikerar att motståndarna till förslaget har en uppfattning om vilken geografisk storlek som är lämplig för regionen som administrativ enhet, och att den egentligen inte har förändrats av nya kommunikationsmöjligheter eller förkortade restider. Istället menar man att *"halva landet klumpas ihop"* och att den föreslagna regionen är så stor att *"den enda naturliga mötesplatsen är Arlanda"* (Östersundsposten, 4/6-2016; Östersundsposten, 8/4-2016). Hur mycket kartan än ritas om menar en motståndare att *"de faktiska avstånden"* inte kommer att minska (Östersundsposten, 7/5-2016). Fysiska avstånd har, enligt den rumsuppfattning som går att utläsa i den här argumentationen, inte mist sin betydelse utan bör fortsatt vara en avgörande parameter för hur en region avgränsas.

Vissa av motståndarna lägger stor vikt vid hur kommunikationer och rörelsemönster bör vara vägledade för indelningen, vilket snarare indikerar att stora avstånd inte nödvändigtvis anses omöjliga att överbrygga så länge de sammanfaller med de dominerande rörelsemönstrena. Denna argumentation kretsar kring hur *"kommunikationerna inom eller till och från"* det befintliga länet inte tagits hänsyn till i förslaget och kring hur *"länets naturliga kontaktnät ligger söderöver"* (Östersundsposten, 1/10-2016). Flera motståndare återkommer i argumentationen till att det utifrån rörelsemönstrena och de praktiska kommunikationsmöjligheterna vore mer naturligt att bilda en region med Stockholm än med övriga Norrland. Relationen till Stockholm sägs bygga på *"ökande ömsesidig arbetspendling"* (Östersundsposten 3/11-2016). 10-12 kommersiellt finansierade flygförbindelser per dag mellan Östersund och Stockholm i kontrast till endast två statligt subventionerade sådana mellan Östersund och Umeå lyfts fram som ett exempel på att *"Resmönstret för länet som helhet är tydligt"* (Östersundsposten 25/4-2016).

5.2.2 Identitet

Regionens gemensamma identitet används ibland av motståndare till förslaget som ett argument för att behålla den befintliga länsindelningen. Den lokala identiteten och samhörighetskänslan beskrivs exempelvis som *”fundamentala förutsättningar för ett gott liv och en god utveckling i våra bygder”* (Östersundsposten, 21/3-2016). När den regionala identiteten åberopas som ett argument i motståndet är det vanligt att referenser till regionens gemensamma historia används:

Under nästan 400 år har vår regionala identitet vuxit sig stark. Låt oss inte undervärdera den betydelse detta har. - Östersundsposten, 21/3-2016

Motståndare beskriver att regionen har en *”tusenårig hävd”* med *”gemensam historia, kultur och samhällsstruktur som invånarna kan identifiera sig med”* (Östersundsposten, 7/4-2016; Östersundsposten, 24/3-2016). Jämtlands och Härjedalens historia av självständighet och nära samarbeten med Norge används som förklaringar till varför det vore orimligt att bilda region med resten av Norrland. En motståndare skriver att Jämtland-Härjedalen fanns långt innan *”den av Sverige 1634 påhittade svenska, centralistiska indelningen i län”* (Östersundsposten, 7/4-2016). Att använda regionens historia för att stärka argumentationen bidrar till att konstruera en bild av den jämtländska identiteten och hur den skiljer sig från resten av landet. Den befintliga länsindelningen ses som ett sätt att behålla den regionala *”särart och historia som bildats under 200 år och längre”* (Östersundsposten 1/4-2016). Historia och identitet flyter genom denna argumentation samman till en och samma sak. Den långa historien framställs som en tillräcklig förklaring till att den regionala identiteten är stark och bör vara vägledande för hur regionerna delas in, argumentationen förstärks inte genom referenser till några kulturella symboler eller dylikt.

Bland motståndarna beskrivs Jämtland-Härjedalen och dess invånare ofta som en marginaliserad grupp. Det rör sig inte om någon explicit beskrivning av den regionala identiteten, men genom att många av artikelförfattarna återkommer till samma egenskaper i beskrivningen av regionen blir intrycket att marginaliseringen uppfattas som en del av den jämtländska och härjedalska identiteten.

Regionen inkluderas i olika sammanhang som alla beskrivs som marginaliserade i relation till något annat. En motståndare menar att det är *”kuststäderna i norr”* som *”tycks vilja bli större på de andras bekostnad”* och definierar därmed Jämtland-Härjedalen främst som en representant för det Norrländska inlandet (Östersundsposten, 23/8-2016). En annan menar att *”Stockholmarna klumpar ihop allt ovanför Dalälven”* och definierar därmed Jämtland-Härjedalen som främst en representant för Norrland (Östersundsposten, 12/8-2016). Regionen beskrivs även som en *”landsortsregion”* som ligger *”i utkanten”* (Östersundsposten, 23/8-2016; Länstidningen, 17/6-2016). Marginaliseringen beskrivs ofta som ett fenomen som drabbar en gemenskap som innefattar alla invånare i Jämtland-Härjedalen, detta förstärks särskilt av motståndare som uttrycker det som att *”vi ligger där vi ligger”* och konstaterar att *”vi måste göra vår röst hörd och säga ifrån”* och utgår från att det är underförstått vilken grupp det är som omfattas av vi:et (Länstidningen, 17/6-2016; Östersundsposten 20/4-2016). Artikelförfattarna åberopar inte aktivt den gemensamma identiteten och uttrycker inte huruvida den bör vara vägledande i regionindelningen, intrycket blir snarare ett slags genomgående upplevt utanförskap, oavsett vilken grupp man väljer att räkna in sig i.

5.2.3 Counter-space

Eftersom counter-space kan förstås som alla de krafter som motarbetar makthavares definition av rummet löper olika typer av counter-space som en röd tråd genom hela motståndet till regionindelningen. Hos vissa av motståndarna är dock denna maktkamp mer explicit, och hos dessa ses förslaget till regionindelning som synonymt med statens maktutövning:

Att låta andra styra vår framtid och lägga sig platt tyder på dålig tilltro till sin egen kapacitet, till regionens ledning och till människorna i länet. De anser att frågan om den egna framtiden är förbehållen en överhet. Undfallenheten och den totala tystnaden tolkas av allt fler medborgare som bristande kompetens, maktfullkomlighet och extrem nonchalans. - Östersundsposten, 14/8-2016

Motståndarna upplever att de blir överkörda av makthavarna och menar att om bara *"folket får säga sitt"* skulle den nya regionindelningen aldrig bli av (Länstidningen, 1/9-2016). En motståndare jämför arbetet med regionindelningen med Macchiariniskadalen på Karolinska Institutet där en kirurg utfört otillåtna operationer och menar att hanteringen av regionfrågan präglas av *"diktatorisk hantering"* där *"makt prioriteras framför verksamhetens behov"* (Östersundsposten, 9/9-2016). Förespråkarnas sätt att argumentera beskrivs vara detsamma som att *"föra medborgarna i vår region bakom ljuset"* (Östersundsposten, 9/3-2016). Många av motståndarna kräver att frågan går till folkomröstning. Frågan är enligt en skribent *"allt för stor för att hanteras utan folklig förankring"* och en annan menar att *"det får inte fattas några beslut över våra huvuden"* (Östersundsposten 7/5-2016; Östersundsposten 26/9-2016).

6. Analys

I det här kapitlet analyseras resultatet av innehållsanalysen i ljuset av uppsatsens teoretiska perspektiv och forskningsöversikt. Ovan har resultaten för varje kategori presenterats separat, och här ges därför möjlighet att diskutera kopplingarna mellan kategorierna och ge möjliga förklaringar till den mångfacetterade konflikt som det presenterade resultatet vittnar om.

6.1 Regionen som ekonomisk aktör

Den rumsuppfattning som i hög grad präglar både utredningen och motståndet konstruerar rummet genom rationella och ekonomiska termer. Regionen och dess värde definieras utifrån mätbara kriterier, och det är dessa som enligt argumentationen bör vara vägledande för den administrativa indelningen av landet. I utredningen prioriteras storleken på skatteunderlaget framför andra kriterier eftersom en tillräckligt stor befolkning anses vara en viktig nyckel till att uppnå en ändamålsenlig samhällsorganisation med ekonomisk bärighet och attraktiva arbetsmarknader. Motståndarna anser att antagandet om befolkningsstorlek och skatteunderlag är felaktigt, men ifrågasätter inte premissen för argumentationen. Såväl utredningens författare som stora delar av motståndarna tycks alltså stå bakom premissen att regionindelningen bör ske utifrån rationella uträkningar av vilken regionindelning som vore den mest ekonomiskt lönsamma. Detta bygger på en uppfattning av regionen som en ekonomisk aktör, vars uppgift är att delta i förhandlingar om investeringsprojekt och få ekonomin att växa för att i förlängningen skapa förutsättningar för en välfungerande välfärd och samhällsservice.

I utredningen beskrivs regionalpolitikens rörelse från en statlig fördelningspolitik med fokus på att understödja svagare delar av landet till en tillväxtorienterad inifrånstyrd politik där regionen agerar som en aktör som konkurrerar om arbetskraft och investeringar på den globala marknaden (SOU 2016:48, sid. 83). Resultatet av denna utveckling, och den regionalpolitik den resulterat i, benämns ofta som nyregionalism (Gren 2002:7). I artikeln *Att göra region genom stadspolitik – America's cup och gränslöshetens gränser* (2007) diskuterar Tove Dannestam nyregionalismen, som hon menar bygger på en samling av normativa och empiriska föreställningar om hur samhället ser ut och vilken politik som bör föras. Dannestam beskriver nyregionalismen som den dominerande regiondiskursen, som kommer till uttryck i allt från forskning till policyorienterade rapporter och mer praktikorienterade sammanhang (Dannestam 2007:289-290). Den ekonomiskt rationella beskrivningen av regionens värde och funktion i utredningen kan förstås som ett exempel på hur den dominerande regiondiskursen kommit att påverka bilden av vad en region är. Att denna bild genomsyrar även motståndets argumentation måste delvis förstås som en konsekvens av att motståndarnas argumentation är ett svar på utredningen, det kan vara så att utredningens definition av regionen återkommer hos motståndarna eftersom utredarna i egenskap av att starta konversationen haft ett visst problemformuleringsprivilegium. Samtidigt är det inte otänkbart att den dominerande regiondiskursen kommit att påverka även motståndarnas uppfattning av regionens funktion.

Gemensamt för den forskning om regionbildning och regionalpolitik som presenteras i forskningsöversikten är ett antagande om att regioner är ett socialt producerat fenomen, vars utformning, roll och funktion förändras i takt med att samhället gör det. Regionen ses som en konstruerad produkt, som kan tjäna som verktyg för en rad olika politiska och ekonomiska

processer. I ljuset av det kan den rumsuppfattning som dominerar denna konflikt kring hur regioner bör avgränsas förstås som en konsekvens av den rådande politiska och ekonomiska situationen.

Henri Lefebvre beskriver också den sociala produktionen av rummet som en politisk process. Att genom planer och ritningar definiera rummet är en makthandling som flätas samman med och påverkar alla de andra mentala och sociala processer som bidrar till produktionen av rum (Lefebvre 1974:349). Verktögen för att utöva denna makt och i förlängningen kontroll över rummet finns hos Lefebvre i rummets representationer. Representationer av rum tenderar enligt Lefebvre att bygga på system som reproducerar intellektuellt utarbetade symboler, och resultatet blir abstrakta förenklingar som misslyckas med att fånga det levda och upplevda rummets komplexitet (Lefebvre 1974:38-39). Det förslag till regionindelning som presenteras i utredningen berör verkliga platser där människor lever och verkar, och att i indelningen utgå från att det finns ett rationellt svar på hur regionerna bör avgränsas är enligt den här förståelsen att reducera det levda rummet till en samling mätbara kriterier och därmed misslyckas med att beskriva de processer där rum skapas.

6.2 Rörelser och avstånd

Henri Lefebvres element rumsliga praktiker beskriver rummet såsom det upplevs genom huvudsakligen vardagliga rutiner och de fysiska strukturer som möjliggör dem. Rumsliga praktiker finns på individnivå som det som kroppen förnimmer och upplever, på samhällsnivå beskriver Lefebvre det istället som de linjer och nätverk som länkar samman platser (Lefebvre 1991:38). Rörelser och nätverk har alltså en avgörande betydelse för skapandet av det socialt producerade rummet, och nedan följer en diskussion kring hur olika uppfattningar av detta kan leda till olika bilder av hur rummet bör avgränsas.

Rörelser och avstånd förekommer återkommande i både utredningens och motståndarnas argumentation. I utredningen är förstörade arbetsmarknader och förändrade rörelsemönster en av de främsta anledningarna till att regionerna behöver förstöras för att en ändamålsenlig samhällsorganisation ska kunna uppnås. Stora avstånd inom regionerna kan enligt utredningen visserligen leda till praktiska och demokratiska problem, men med förbättrad infrastruktur och nya kommunikationsmöjligheter kan även dessa avstånd på sikt överbryggas. Motståndarna för en argumentation som bygger dels på att Norrlandslänet helt enkelt blir för stort och dels på att om det nu är rörelsemönster man ska utgå ifrån så ligger länets huvudsakliga kontaktnät söderut. Denna argumentation vittnar om två olika sätt att se på hur regioner bör avgränsas som grundar sig i olika sätt att uppfatta rummet. För vissa är avstånden fasta. Norrland är för stort för att utgöra en enda administrativ enhet, och de enda som kan få för sig något annat är Stockholmare som aldrig upplevt avstånden i norra Sverige. Förbättrade kommunikationsmöjligheter kommer inte förändra det faktum att det inte är möjligt för en politiker med säte i Umeå att engagera sig lika mycket i problemen i inlandet. För andra definieras avstånden av hur människor rör sig. På kartan må avståndet från Östersund till Umeå vara kortare än avståndet från Östersund till Stockholm, men mer pendling och fler flyg gör att det mentala avståndet till Stockholm förkortas. Den senare synen delas alltså i stor utsträckning av utredningens författare, och eftersom den förbättrade ekonomiska situationen i de nya länen är tänkt att leda till fler infrastruktursatsningar är antagandet att det mentala avståndet från Östersund till Umeå på sikt kommer att minska.

Förstorande regioner som en effekt av förändrade rörelsemönster och nya kommunikationsmöjligheter går att koppla till en idé kring globaliseringens påverkan på människors liv. I en diskussion kring globalisering och platsidentitet beskriver Massey hur politiker och andra makthavare skapat en bild av globaliseringen som ett fenomen som upplöser lokalsamhällen, där varje plats är del av ett oändligt nätverk som är oberoende av fasta avstånd (Massey 1994:122). I utredningen ses regionen i första hand som en ekonomisk aktör på en global marknad, och även om lokala förhållanden kan spela en viktig roll är det i första hand för att locka till sig internationella företag (SOU 2016:48, sid. 111-112). En sådan uppfattning gör att fasta avstånd och storlekar blir en sekundär parameter, om regionen förutsätts kunna ha framgångsrika kommunikationer med resten av världen måste även avståndet mellan Umeå och Östersund gå att överbrygga genom förbättrad infrastruktur och digital kommunikation. Enligt Massey är dock denna bild av globaliseringen oviktig för den absoluta majoriteten av människor, vardagslivet utspelar sig på en begränsad yta och lokalsamhällena fortfarande är måttstocken utifrån vilken de allra flesta uppfattar världen runtomkring dem (Massey 1994:165).

Kanske kan det vara i denna skillnad som en spänning uppstår mellan utredningen och dessa motståndare, även om de båda i viss mån tillskriver rörelser och kommunikation en roll i uppfattningen av hur en region bör avgränsas. I utredningen talar man visserligen om arbetspendling och vardagsgeografi som ett skäl till förstoring, men när det kommer till kritan avgränsas Norrlandslänet inte enligt dessa mönster och istället prioriteras skapandet av en region som har möjlighet att bli en stark aktör på den globala marknaden. Denna uppfattning av regionens roll och globaliseringens effekter är främmande för invånarna, som använder lokalsamhället och vardagslivets rörelsemönster som måttstock.

I artikeln *The birth of a transnational region – Moving metaphors* (2000) studerar Orvar Löfgren regionbildningens retorik, och särskilt hur olika metaforer för rörelse har kommit att spela en viktig roll i konstruktionen av den moderna globaliserade regionen. Uppfattningen av regionen som något som definieras utifrån de flöden och rörelsemönster som den är en del av har alltså förekommit tidigare i regionalpolitiken. Rörelsemetaforerna har enligt Löfgren kommit att bli en ett värdefullt verktyg att använda i konstruktionen av urbanitet. De signalerar en konstant sammanblandning av människor, idéer, investeringar och varor som kommer att explodera och resultera i aktivitet och innovation (Löfgren 2000:52). Löfgrens studie behandlar Öresundsregionen, men i utredningen används samma metaforer och beskrivningar som vägledande för bildandet av regioner över hela Sverige. Bilden av den urbana globaliserade regionen kan möjligen tänkas skava än mer för invånarna i Jämtland-Härjedalen.

6.3 Känsломässig anknytning och platsbunden identitet

Den rationella argumentationen som dominerar både utredningen och dess motstånd nyanseras av en annan förekommande rumsuppfattning där regionens värde konstrueras i utbytet mellan människorna som lever och verkar där och den anknytning de upplever till platserna omkring dem. I utredningen sätts ett värde på invånarnas möjlighet att känna anknytning till den nya indelningen, och i motståndet förekommer en stark oro för vad som kommer att hända med den region som de upplever som sitt hem om den administrativa indelningen förändras. Detta

sätt att beskriva regionen och dess värde är intressant att koppla samman med en diskussion om den platsbundna identitetens roll i frågan om hur landet ska delas in.

Den regionala identiteten används i både utredningen och motståndet som ett verktyg för att stärka argumentationen och legitimera den nya respektive den befintliga indelningen. I utredningen finns en idé om namngivning, kultur och evenemang ska bidra till att skapa nya regionala identiteter och förstärka människors förankring i den nya regionen. De motståndare som åberopar den regionala identiteten i sin argumentation gör det främst genom att referera till den befintliga regionens gemensamma historia och argumentera för att detta bör vara vägledande för regionens framtid. När den regionala identiteten används som ett strategiskt verktyg ligger det nära Masseys beskrivning av föreställningen om den platsbundna identiteten. Massey beskriver hur en gemensam identitet byggd på förenklningar och symboler används av politiska och sociala rörelser för att göra förenklade definitioner av platser och skapa en konstruerad känsla av tillhörighet, som kan användas i argumentationen för eller mot förändringar av sagda platser (Massey 1994:168-169). Även Paasi beskriver identiteten som ett strategiskt verktyg att använda för att ge legitimitet åt administrativa indelningar. Han beskriver identiteten som ett verktyg som genom politiska institutioner, marknadsföring och planering bidrar till konstruktionen av en region. Dessa regioner kan vara mer eller mindre separerade från människors vardagsliv (Paasi 2011:14). Utredningens beskrivning av hur identifikation och anknytning kan legitimera den nya indelningen bekräftar Paasis beskrivning av hur politiska institutioner använder identitet, i just det här fallet krockar den dock med en annan rörelse som använder samma verktyg för att legitimera den befintliga indelningen vilket leder till en motsättning.

I utredningen konstateras det att gemensamma kulturverksamheter kan främja en gemensam identitet (SOU 2016:48, sid. 152). Hur kultur kan fungera som ett verktyg för gemenskap studeras av Per-Markku Ristilammi i artikeln *Cultural bridges, Events and the New Region* (2000). Ristilammi menar att bildandet av en region är att försöka skapa någonting ur ingenting, vilket kräver kraftfulla kulturella och sociala verktyg som påverkar människors tänkande. Genom kulturevenemang kan människor bilda ett känslomässigt band till regionen, vilket i bästa fall påverkar deras handlande i linje med den ursprungliga strategin (Ristilammi 2000:106). Mycket av det resonemanget går att applicera på fallet med den nya regionindelningen, men en avgörande skillnad finns i att om bildandet av Öresundsregionen går att kalla för att skapa någonting ur ingenting är den nya regionindelningen att skapa någonting istället för något som redan finns.

Både Massey (1994:168-169) och Lefebvre (1991:182-183) beskriver en slags djupare rumsligt förankrad identitet, som bygger på att människor speglar sig själva genom rumsligheterna de uppfattar runtomkring sig. Den rumsliga förankringen, eller den erfarna platsbundna identiteten, utgår ifrån individens vardag. De platser där kampen för tillvaron utspelar sig och alla de sociala relationer som interagerar och bidrar till skapandet av dessa platser får betydelse för individens identitet. Den behöver dock inte nödvändigtvis begränsas till de vardagliga miljöerna utan kan även konstitueras av större rumsliga enheter som genom symbolik och associationer kopplas samman med den rumsligt förankrade identiteten. De uttryck för en upplevd marginalisering som förekommer i motståndets argumentation kan tolkas som ett exempel på en sådan erfaren platsbunden identitet. Identiteten uttrycks i de fallen inte genom hänvisningar till historia eller annan symbolik och har ingen strategisk funktion utan framstår endast som en upplevd gemenskap som kommer till uttryck genom bilden av regionen som en samlad grupp. De uttryck för counter-space som finns i motståndet

till förslaget tecknar en bild som ligger nära den Lefebvre beskriver av medborgarnas motstånd mot och reappropriation av rummet såsom det skapats av de styrande krafterna. Det går att tolka som ett upplevt obehag som följer av att man från makthavarnas sida förändrar de rum utifrån vilka medborgarna uppfattar världen runtomkring sig (Lefebvre 1991:349). En möjlig tolkning av det kraftiga motståndet som förslaget till ny regionindelning mött i Jämtland-Härjedalen är i ljuset av detta att motståndarna nu uppfattar det som att makthavare försöker radera ut en av de rumsligheter som de konstruerar sin identitet genom, vilket leder till ilska och frustration. De ytliga symbolerna för den gemensamma identiteten som används i argumentationen blir ett verktyg för att beskriva den rumsliga förankring invånarna upplever.

7. Slutsatser

I uppsatsens början presenteras fyra frågeställningar, som är tänkta att fungera som en konkretisering av uppsatsens syfte och problemformulering. Frågorna lyder:

- Vilka är de bärande argumenten för hur en region bör avgränsas i (SOU 2016:48)?
- Vilka är de bärande argumenten bakom motståndet till utredningen?
- Hur ser den regionala identitetens roll ut i (SOU 2016:48)?
- Hur ser den regionala identitetens roll i motståndet till förslaget?

Svaren på dessa frågor är tänkt att ge en bild av de olika uppfattningar som finns kring vad hur en region bör avgränsas i Sverige och hur dessa kommer till uttryck. Nedan följer därför svaren på frågeställningarna utifrån vad som framkommit i innehållsanalysen. Därefter följer en avslutande och sammanfattande diskussion om hur konflikten kring regionindelningen kan förstås.

Vilka är de bärande argumenten för hur en region bör avgränsas i (SOU 2016:48)?

Argumentationen i delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)* bygger i hög grad på en förståelse av regionen som huvudsakligen ett verktyg för ekonomisk utveckling och tillväxt. En förstoring av de nuvarande länen och landstingen är tänkt att leda till mer funktionella arbetsmarknader och bättre skatteunderlag vilket i sin tur ger ekonomisk bärighet för att kunna möta befolkningens behov och framtidens utmaningar. En viktig förutsättning för att denna utveckling ska vara möjlig är enligt argumentationen i utredningen att landet delas in i befolkningsmässigt jämnstarka regioner, eftersom tillväxt och utveckling annars riskerar att fördelas snett. En region bör alltså i första hand avgränsas på det sätt som leder till störst ekonomisk vinning för såväl den enskilda regionen som för hela landet.

Det förs fram många argument för en ny regionindelning i utredningen, bland annat att den nuvarande indelningen är föråldrad, att förändrade kommunikationsmöjligheter gör att människor lever och verkar långt utanför de nuvarande länsgränserna och att större regioner ger ett bättre underlag för en stärkt regional planering. Argumentationen återkommer dock alltid till vad som i grunden är rationellt förankrade ekonomiska argument: indelningen anses vara föråldrad eftersom den är ett spår av en gammal regionalpolitik där regioner främst tog emot statligt stöd snarare än agerade själva på den globala ekonomiska marknaden, förstoringen av regionerna enligt de förändrade kommunikationsmönstren handlar om att skapa mer funktionella arbetsmarknader och en stärkt regional planering väntas fungera som ett bättre underlag för investeringar.

Vilka är de bärande argumenten bakom motståndet till utredningen?

Argumentationen i det motstånd som studerats är inte lika samlad som i utredningen. Det är främst en följd av att de debattartiklar och insändare som representerar motståndarnas argumentation i den här studien är skrivna av allt från anonyma medborgare till representanter för föreningar och företag, med olika prioriteringar och fokus. Denna mångfacettering gör det svårare att lyfta fram bärande argument.

Ett vanligt förekommande spår i argumentationen är dock att förslaget till ny regionindelning målas upp som ett uttryck för centralistisk maktfullkomlighet, där medborgarna blivit överkörda av politikerna utan att få chansen att säga sitt. Förslaget anses vara ett sätt att flytta makten längre ifrån medborgarna, och motståndarna är upprörda över att folket inte blivit tillfrågat. Enligt den här uppfattningen bör regioner kanske i första hand avgränsas i enlighet med hur de som bor där anser att de bör avgränsas.

I övrigt utgörs argumentationen i motståndet i hög grad av svar på utredningens argumentation. I svaren argumenterar motståndarna enligt samma premisser som utredningen, och fokuserar därmed främst på regionen som ekonomisk aktör och hur de ekonomiska problemen ska kunna lösas. I dessa svar är det bärande argumentet helt enkelt att förstörade regioner inte är en fungerande lösning på regionernas ekonomiska problem, eftersom alla de regioner som enligt förslaget slås samman dras med stora underskott.

Hur ser den regionala identitetens roll ut i (SOU 2016:48)?

Den regionala identiteten beskrivs i delbetänkandet *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)* främst som ett fenomen det inte bör läggas för stor vikt vid. Man lyfter att den kan variera över olika regioner, men att den platsbundna identiteten i Sverige främst är kopplad till kommunen eller staden där man bor. Detta indikerar att man erkänner den platsbundna identitetens existens, men menar att den just i det här fallet är så svag att den inte bör beaktas i indelningen.

Ett annat sätt att beskriva regional identitet som förekommer i utredningen är att lyfta fram den som något som i framtiden kan komma att legitimeras och stärka den nya utredningen. Genom väl valda namn och gemensamma kulturverksamheter är tanken att nya regionala identiteter ska kunna växa fram, vilket fungerar extra väl med tanke på att man etablerat att de som finns idag är mycket svaga. Det vittnar om en uppfattning av regional identitet som en konstruktion som kan skapas av yttre krafter genom institutioner och symboler.

Hur ser den regionala identitetens roll i motståndet till förslaget?

De motståndare som åberopar den regionala identiteten i sin argumentation gör det främst genom att referera till den befintliga regionens gemensamma historia och argumentera för att detta bör vara vägledande för regionens framtid. Historia och identitet flyter genom denna argumentation samman till en och samma sak. Den långa historien framställs som en tillräcklig förklaring till att den regionala identiteten är stark och bör vara vägledande för hur regionerna delas in.

I analysen konstaterades dock att även ett annat uttryck för regional identitet kan utläsas i det kraftiga motståndet till förslaget. Den regionala identiteten som en upplevd rumslig förankring, som något som medborgarna upplever bortom och utöver samlande symboler och institutioner, kan enligt denna förståelse tolkas som en anledning till varför motståndet till förslaget blivit så kraftigt.

7.1 Diskussion

I den föreliggande uppsatsens syfte ingår det att blottlägga huruvida det finns olika uppfattningar kring hur en region bör avgränsas i Sverige och hur dessa uppfattningar kommer till uttryck. I det studerade materialet är bilden av regionen som en ekonomisk aktör på en global marknad, som härstammar från nyregionalismens idéer, dominerande. Denna bild av regionen går att koppla samman med uppfattningen av att regionindelningen bör ske enligt ekonomiskt rationella och ofta mätbara kriterier. Den kommer till uttryck, i både utredningen och dess motstånd, genom upprepade referenser till den nya regionindelningen som en ändamålsenlig samhällsorganisation med målet att uppnå ekonomisk bärighet och till dess invånare som skatteunderlag, kapacitet och resurser. Denna uppfattnings dominans har i viss mån utgjort ett hinder för att besvara uppsatsens frågeställningar tillfredsställande. Som tidigare nämnts är det svårt att avgöra i hur hög grad utredningens definition av regionens funktion och värde påverkat motståndarnas argumentation. Det fråntar dock inte något från indikationen att denna uppfattning spelar en viktig roll i debatten om den svenska regionindelningen.

Denna dominerande uppfattning av regionen och hur indelningen bör ske är dock inte den enda. En annan uppfattning som förekommer är av regionen som främst ett hem för dess invånare, vars värde utgörs av utbytena mellan de människor som lever och verkar där. Denna uppfattning kommer i utredningen till uttryck genom att värdet av invånarnas möjlighet att känna anknytning till den nya indelningen lyfts, och i motståndet kanske främst genom en oro för den befintliga regionens försvinnande och vad det kommer att få för konsekvenser för allt från dess invånare till dess institutioner. Här saknas en lika tydligt uttryckt strategi för hur regionen bör delas in, men för att få en så tydlig bild som möjligt av medborgarnas upplevda anknytning hade en prioritering av denna bild kanske krävt en indelning som byggt på en mer omfattande kommunikation och förankring hos landets medborgare. Att bygga en indelning på medborgarnas upplevda förankring för dock med sig problem som bygger på svårigheten i att beskriva denna förankring, som bör förstås som ett flexibelt fenomen uppbyggt av de sociala relationer som pågår inom en plats, och utgå ifrån den utan att hänfälla åt förenklade symboler och föreställningar.

Ett annat sätt att dela in regionerna, som förespråkas både i utredningen och hos dess motståndare, är enligt rörelsemönster och kommunikationer. De båda parterna har dock olika perspektiv på detta vilket leder till spänningar. I utredningen läggs stor vikt vid rörelsemönster och kommunikationsmöjligheter, men i indelningsförslaget ligger perspektivet på globala nätverk och hur flöden av kapital och investeringar kan förbättras snarare än på att anpassa indelningen efter människors vardagsliv. I de övriga regionerna är det möjligt att dessa båda ambitioner sammanfaller i högre grad, men eftersom Norrland är så glest befolkat krävs en geografiskt väldigt stor region för att uppnå ett tillräckligt starkt skatteunderlag och tillräcklig administrativ kapacitet för att underlätta investeringsförhandlingar. För en jämtlänning kan avstånden till det övriga Norrland upplevas som enorma, men för en person med blicken fäst på den globaliserade världen med upplösta nationsgränser och oändliga möjligheter kan ett sådant perspektiv te sig underordnat. Det viktiga är istället att regionen är stor nog att agera på den globala marknaden, annars riskerar bristen på internationella företag och investeringar att leda till en ytterligare försämrade ekonomi och i förlängningen en outvecklad infrastruktur som ytterligare förstärker isoleringen.

Uppsatsens problemformulering kretsar kring den studerade konflikten och hur den kan förstås. Ett möjligt sätt att tolka konflikten, eller i första hand det kraftiga motstånd som förslaget fått utstå, utgår från Henri Lefebvres teori om produktionen av rum och spänningarna mellan det föreställda och det erfarna rummet. Lefebvre menar att definitionen av rummet genom planer och ritningar ska förstås som en makthandling, som i förlängningen leder till en kontroll av rummet. Dessa representationer tenderar enligt Lefebvre att bli abstrakta förenklingar som misslyckas med att fånga det levda rummets komplexitet. Genom strävan efter rationalitet missar representationerna rummets kärna (Lefebvre 1974:38-39). Representationernas makt att kontrollera miljöerna där människor lever sina liv i kombination med dess oförmåga att fånga det levda rummet kan leda till att medborgarna motsätter sig makthavarnas definition, en process Lefebvre beskriver med begreppet counter-space (Lefebvre 1991:349). De explicit uttryckta upplevelser av förtryck och maktfullkomlighet som förekommer hos utredningens motståndare kan förstås som ett uttryck för counter-space. Att uttrycken för counter-space är så starka och vanligt förekommande tyder på att motståndarna upplever en förankring i den befintliga regionen.

En upplevd förankring i platser beskrivs i det teoretiska perspektivet som ett slags rumslig identitet som bygger på hemkänsla och vardagsliv och saknar en strategisk funktion. Denna ställs i kontrast till den regionala identitet som bygger på symboler och förenklingar som används som ett verktyg för att stärka argumentationen i både utredningen och motståndet. Lefebvre beskriver individens förankring i rummet genom att förklara hur växelverkan mellan kropp och omvärld skapar det socialt producerade rummet. Individen relaterar sig själv till och placerar sig själv i rummets centrum, mäter rummet utifrån sig själv och mäter sig själv utifrån rummet (Lefebvre 1991:182-183). En möjlig tolkning av det kraftiga motståndet som förslaget till ny regionindelning mött i Jämtland-Härjedalen är i ljuset av detta att motståndarna nu uppfattar det som att makthavare försöker radera ut en av de rumsligheter som de konstruerar sin identitet genom, vilket leder till ilska och frustration.

I problemformuleringen konstateras det att planering ofta sker inom givna gränser, och genom den studerade konflikten framgår hur processen bakom dragningen av sådana gränser kan se ut. Det kan finnas starka politiska och ekonomiska motiv till att administrativa enheter avgränsas som de gör, och de behöver inte nödvändigtvis grunda sig i en förankring hos människorna som bor där. I takt med att den regionala planeringen växer i relevans och styrka kan de mekanismerna vara värdefulla att känna till. Det är svårt att bedriva planering över administrativa gränser och planering kan vara ett kraftfullt verktyg för att legitimera gränsdragningar. Genom att såväl faktaunderlag som planer tas fram enligt en regions inre logik förstärker den slutgiltiga produkten den logiken. Den bild av regionens funktion och värde som ligger bakom indelningen kan även komma att påverka vilken typ av planering man förväntas bedriva i regionen. Den regionala planering som bedrivs i Sverige idag har främst formen av tillväxt- eller utvecklingsplanering, med det överordnade syftet att locka arbetskraft och investeringar till regionen. Om en ny regionindelning genomförs enligt den rationellt förankrade ekonomiska logik som den studerade utredningen förordar kan denna typ av regional planering få en viktigare roll.

8. Källförteckning

Bryman, A., (2012). *Social Research Methods*. 4 ed. Oxford: Oxford University Press.

Dannestam, T. (2007). *Att göra region genom stadspolitik – America's cup och gränslöshetens gränser*. I Nilsson, F., Sanders H. & Stubbergaard, Y. (red.), *Öresundsgränser – Rörelser, möten och visioner i tid och rum*, ss. 285-321. Centrum för Danmarksstudier vid Lunds Universitet och Makadam förlag.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken*. 2 Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Falkheimer, J. (2004). *Att gestalta en region – Källornas strategier och mediernas föreställningar om Öresund*. Centrum för Danmarksstudier vid Lunds Universitet och Makadam förlag.

Flyvbjerg, B. (2006). *Five misunderstandings about case studies*. *Qualitative Inquiry* 12:2, ss. 219-245.

Franzén, M. (2004): *Rummets tvära logik - notater till Henri Lefebvre*. I Johansson, T. & Sernehede, O. (red.), *Urbanitetens omvandlingar, kultur och identitet i den postindustriella staden*, ss. 49-62. Daidalos.

Gren, J. (2002). *Den perfekta regionen?*. Lund: Studentlitteratur.

Harvey, D. (2006). *Den globala kapitalismens rum – På väg mot en teori om ojämna geografisk utveckling*. Stockholm: Tankekraft förlag.

Idvall, M. (2000). *Kartors kraft – Regionen som samhällsvision i Öresundsbrons tid*. Lund: Nordic Academic Press.

Lefebvre, H. ([1974] 1991). *The production of space*. Oxford: Blackwell.

Länstidningen Östersund, 2/5-2016. *Galet stort*.
<http://www.ltz.se/galet-stort>

Länstidningen Östersund, (20/5-2016). *Heimbygda: därför ska du skriva under uppropet*.
<http://www.ltz.se/opinion/debatt/heimbygda-darfor-ska-du-skriva-under-uppropet>

Länstidningen Östersund, (17/6-2016). *Stoppa storregionen – samarbete med Norge*.
<http://www.ltz.se/opinion/debatt/stoppa-storregionen-samarbeta-med-norge>

Länstidningen Östersund, (1/9-2016). *Länsföretagare: Sju av tio är emot en storregion*.
<http://www.ltz.se/opinion/debatt/lansforetagare-sju-av-tio-ar-emot-en-storregion>

Länstidningen Östersund, (4/11-2016). *Elin Lemon (C): "Jag har aldrig varit med om en fråga som berör så mycket som Stornorrland"*.
<http://www.ltz.se/jamtland/ostersund/elin-lemon-c-jag-har-aldrig-varit-med-om-en-fraga-som-beror-sa-mycket-som-stornorrland>

Länstidningen Östersund, (24/11-2016). *Matematik för storregioner*.
<http://www.ltz.se/opinion/insandare/matematik-for-storregioner>

Massey, D. (1991). *Space, place and gender*. Oxford: Blackwell.

Paasi, A. (1986). *The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity*. *Fennia* 164:1, ss. 105-146.

Paasi, A. (2011). *The region, identity and power*. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 14 (2011), ss. 9-16.

Ristilammi, P-M. (2000). *Cultural Bridges, Events and the New Region*. I Berg, P-O., Linde-Laursen, A. & Löfgren, O. (red.), *Invoking a Transnational Metropolis – The Making of the Øresund Region*, ss. 95-109. Lund: Studentlitteratur

Östersundsposten, (4/3-2016). *Debatt: Ett Stornorrland kan bli förödande*.
<http://www.op.se/opinion/debatt/ett-stornorrland-kan-bli-forodande>

Östersundsposten, (21/3-2016). *Debatt: Stornorrland en omöjlig tanke*.
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-stornorrland-en-omojlig-tanke>

Östersundsposten, (7/4-2016). *Debatt: Bo Oscarsson: Behåll region Jämtland Härjedalen!*
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-bo-oscarsson-behall-region-jamtland-harjedalen>

Östersundsposten, (8/4-2016). *Debatt: Replik av Rentzhog om storregioner: Demokratiskt att beslut fattas långt borta?*
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-replik-av-rentzhog-om-storregioner-demokratiskt-att-beslut-fattas-langt-borta>

Östersundsposten, (20/4-2016). *Debatt: Sveket mot Jämtland/Härjedalen*
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-sveket-mot-jamtland-harjedalen>

Östersundsposten, (16/6-2016). *Debatt: Argument för större regioner saknas*.
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-argument-for-storre-regioner-saknas>

Östersundsposten, (10/8-2016). *Debatt: Vad händer med kulturen i en storregion?*
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-vad-hander-med-kulturen-i-en-storregion>

Östersundsposten, (12/8-2016). *Debatt: Lagg frågan om större regioner på is*.
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-lagg-fragan-om-storre-regioner-pa-is>

Östersundsposten, (14/8-2016). *Debatt: Det går inte att tuga ihjäl kritiken mot ett Stornorrland*.
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-det-gar-inte-att-tuga-ihjal-kritiken-mot-ett-stornorrland>

Östersundsposten, (23/8-2016). *Debatt: Medborgarnas inflytande minskar när makten centraliseras*.
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-medborgarnas-inflytande-minskar-nar-makten-centraliseras>

centraliseras

Östersundsposten, (28/8-2016). *Debatt: Våra ledare sviker Jämtland i regionfrågan.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/debatt-vara-ledare-sviker-jamtland-i-regionfragan>

Östersundsposten, (9/9-2016). *Debatt: Hanteringen av regionfrågan påminner om Macchiariniskandalen.*
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-hanteringen-av-regionfragan-paminner-om-macchiariniskandalen>

Östersundsposten, (26/9-2016). *Debatt: Vi måste ha folkomröstning om regionfrågan*
<http://www.op.se/opinion/debatt/debatt-vi-maste-ha-en-folkomrostning-om-regionfragan>

Östersundsposten, (9/3-2016). *Insändare: Vilken sjukvård blir kvar i Östersund?*
<http://www.op.se/opinion/insandare/vilken-sjukvard-blir-kvar-i-ostersund>

Östersundsposten, (24/3-2016). *Insändare: Sammanhållande kraft saknas för storregion.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-sammanhallande-kraft-saknas-for-storregion>

Östersundsposten, (1/4-2016). *Insändare: Förstatliga sjukvården istället.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-forstatliga-sjukvarden-i-stallet>

Östersundsposten, (9/4-2016). *Insändare: Underskotten försvinner inte i ett Stornorrland.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-underskotten-forsvinner-inte-i-ett-stornorrland>

Östersundsposten, (12/4-2016). *Insändare: Vilka sjukhus läggs ned i Stornorrland?*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-vilka-sjukhus-laggs-ned-i-stornorrland>

Östersundsposten, (25/4-2016). *Insändare: Vi vill också resa söderut, Kalle Olsson.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-vi-vill-ocksa-resa-soderut-kalle-olsson>

Östersundsposten, (7/5-2016). *Insändare: Folkomrösta om regionfrågan.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-folkomrosta-om-regionfragan>

Östersundsposten, (14/5-2016). *Insändare: Avstånden förändras inte i Stornorrland.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-avstanden-forandras-inte-i-stornorrland>

Östersundsposten, (4/6-2016). *Insändare: Halva landet klumpas ihop utan hänsyn till avstånden.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-halva-landet-klumpas-ihop-utan-hansyn-till-avstanden>

Östersundsposten, (26/8-2016). *Insändare: Brutalt handlande av makthavarna.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-brutalt-handlande-av-makthavarna>

Östersundsposten, (1/10-2016). *Insändare: Länets kontaktnät ligger söderut.*
<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-lanets-kontaktmat-ligger-soderut>

Östersundsposten, (15/10-2016). *Insändare: Behåll region Jämtland Härjedalen.*

<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-behall-region-jamtland-harjedalen>

Östersundsposten, (3/11-2016). *Insändare: Bilda en region för specialistvård.*

<http://www.op.se/opinion/insandare/insandare-bilda-en-region-for-specialistvard>